

אוקטובר 2022

דו"ח פעילות מדרשת אדם בשנת תשפ"ב – 2021-2022 31.8.2022 – 1.9.2021

לחברי וחברות מדרשת אדם שלום,

אנו מבקשים ומבקשות להקדיש דו"ח פעילות זה לזכרו של חברנו היקר עו"ד **עאדל פריג'** אשר נפטר במפתיע ונקבר בכפר קאסם, עיר הולדתו ביום 16.9.0222. עאדל היה חבר הוועד המנהל של המדרשה משנת 2010, וסייע לנו רבות בקידום המדרשה ובכל עניין משפטי שנדרש. עאדל פריג' היה עורך הדין הראשון בכפר קאסם, והיה לו מעמד מכובד בעיר. עאדל היה ממייסדי התנועה הערבית יהודית אשר נאבקה בהפקעת האדמות לבניית כביש 6 ובמאבק של יישובי האזור לקבלת פיצוי הוגן על הקרקע שהופקעה לטובת הכביש. עאדל היה איש שלום, אחווה, יושרה וכבוד. הוא יחסר לכולנו מאוד. יהי זכרו ברוך.

דו"ח זה נשלח בעיצומם של ימים קשים לדמוקרטיה הישראלית ולאזרחיה. עבודת החינוך לדמוקרטיה ולשלום בתקופה זו רצופת אתגרים. למרות כל אלו, הצלחנו להגיע במהלך שנת הפעילות המתוארת בדו"ח זה לקהלים רבים ומגוונים ולהיקפי פעילות מרשימים בארץ ובעולם. הנכם מוזמנים ומוזמנות לקרוא על פעילות זו בהמשך.

כדי שנוכל לקיים את הפעילויות, הושקעו מאמצים רבים בגיוס משאבים ובפברואר 2022 יצאנו בקמפיין שני לגיוס המונים – זו ההזדמנות להודות לכל אלו שסייעו בקמפיין ושזכותם הצלחנו לגייס תרומות בסך של 230,00 ₪ מהארץ ומחו"ל. הכנסות נוספות הגיעו הן מתורמים פרטיים ומקרנות והן מתשלומי משתתפים ומוסדות שונים בארץ ובחו"ל עבור הפעילויות. אנו גאים לדווח שסיימנו את שנת הכספים 2021 ללא גרעון וכך גם צפויה להסתיים שנת 2022.

תקציר עיקר הפעילויות בשנת 2021-2022

פעילויות במערכת החינוך – השלכות הקורונה השפיעו על מהלך החזרה ללימודים, לא רק בהיבט הלימודי אלא גם בהיבט החברתי רגשי. תוכניות המדרשה עסקו בין היתר במתן מענים חברתיים ורגשיים לקהילות החינוכיות. רוב הפעילויות התקיימו בירושלים ב-15 בתי ספר יסודיים ועל יסודיים יהודים וערבים במערב ובמזרח ירושלים, **הודות לתמיכת של הקרן לירושלים**. בנוסף התקיימה השתלמות למוזרים ביסודי ביפו, קורס הכשרת מורים על-יסודיים" פדגוגיה אקטיביסטית לטיפוח תרבות דמוקרטית" וסדנאות במסגרת ימי עיון של היחידה להדרכה של משרד החינוך ל-4 קבוצות מורים.ות בשלומי ובבאר שבע בנושא "דיאלוג רב-תרבותי". תוכניות המדרשה אושרו והועלו **למאגר התוכניות גפ"ן של משרד החינוך** לשנת הלימודים תשפ"ג – 2022-2023, ויש פניות רבות אלינו מבתי ספר שונים. **קורסי הכשרה להנחיית קבוצות מפגש בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"** – בשנה הקודמת קיימנו 3 קורסים של שלב א' להנחיית קבוצות בדגש על הנחיית מפגשים דו-לאומיים ורב-תרבותיים. השנה קיימנו ארבעה קורסים בירושלים ובכפר קרע בצפון: שני קורסים של שלב א', ושני קורסים של שלב ב', בהם השתתפו בוגרי הקורסים של מדרשת אדם בשנים האחרונות. היקף כל קורס 30 שעות לימוד. יש ביקוש לקורסים שלב ג' – העמקה ומיומנויות להנחיית קבוצות בשיטת המדרשה.

קורסים והכשרות בשיתוף עם ארגוני החברה האזרחית לפעילים, לבני נוער ובמסגרות אקדמיות: קיימנו קורס הכשרה לבני נוער מאופקים למנהיגות חברתית דמוקרטית בשיתוף עם ארגון חוסן קהילתי אופקים (התקיימו בירושלים ובאופקים); קורס להורים לילדים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת "פורום הורי צמי"ד" בנושא מנהיגות קהילתית; השתלמות בנושא מפגשים לארגוני קואליציית הסובלנות בירושלים; סדרת קורסים מקוונים בנושא היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי פלסטיני לקבוצות של תנועת נשים עושות שלום ושל פורום המשפחות השכולות; הכשרה והשתתפות בוועדת ההיגוי של מרכז התוכן והקיימות במרכז ציפורי; סדרת מפגשים לקבוצת

תושבים מיפו "שפה יפואית" בשיתוף עם טלוויזיה החברתית"; מפגשי צוותי חשיבה ישראלית פלסטינית גיבוש נייר עמדה משותף לקידום הפיוס בין העמים; ימי עיון לסגל האקדמי ולסטודנטים. יות במכללת סמינר הקיבוצים.
אירועים ציבוריים מקוונים – התקיימו שני אירועים במסגרת קואליציית הסובלנות בירושלים - סדרת שיחות/הרצאות מוקלטות על מודלים של הנחיית מפגש בין קבוצות לקידום סובלנות, שלום, דמוקרטיה ושוויון, בשיתוף עם ערוץ הפודקסט של ד"ר מיכאל מירו, במסגרת שבוע הסובלנות הירושלמי. ביוני 2022 קיימנו פנל דוברים ודיון עם הקהל במסגרת יום ירושלים האחר.ת.

קורסים בינלאומיים מקוונים וסמינרים לקבוצות בחו"ל – השנה המשכנו לקיים קורסים מקוונים בשיטת בצוותא **The Betzavta Method**, במסגרת הפלטפורמה המקוונת שהקמנו: "**Betzavta – Online Academy**". התקיימו 10 קורסים עם קבוצות שונות בנושאים: פמיניזם והזכות לעיר, דמוקרטיה ואיכות הסביבה, הקשר שבין יחסי הכוח הפוליטיים כלכליים לאי-השוויון, חינוך לשלום בעתות מלחמה - בעקבות המלחמה באוקראינה, חינוך נגד גזענות, מעצבים ביחד דמוקרטיה – מפגש ישראלי גרמני, מגדר ופתרון סכסוכים, יחסי גרמניה וישראל בעבר הווה ובעתיד. מאז פתיחת הקורסים המקוונים במאי 2020 ועד היום התקיימו 42 קורסים בינלאומיים בנושאים מגוונים. בנוסף התקיימו שני קורסים בגרמניה, האחד – מפגשים בין קהילת המהגרים האפגנית לבין הקהילה המקומית בדרזדן, השני - קורס מנחים מתקדם בבד בוונסן.

היעדים והחזון לשנים הבאות:

- **הכשרת דור חדש של מנחים ומנחות** בתחום החינוך לדמוקרטיה ולשלום מגיל הגן ועד שיבה בשיטת ההנחיה שלנו "**בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה**". (נקבעו מועדים לקורסי הכשרה נוספים החל מדצמבר 22).
- **הכנסת התכנים שלנו למספר רב ככל האפשר של מוסדות חינוכיים ומוסדות להכשרת מורים**. לצורך זה נצטרך לשנות חלק מאסטרטגיות הפניה שלנו לקהלים השונים.
- **העברת הידע הרחב בתחום החינוך לדמוקרטיה ולשלום שהתפתח במדרשה למעלה משלושה עשורים שנה לשותפנו בארגוני החברה האזרחית**. התחלנו כבר ביצירת קשרים עם הארגונים האחים, כדי לקיים עבורם השתלמויות ולהעביר להם את הידע הרב שהתפתח אצלנו.
- **תהליך השלום תקוע מזה שנים רבות**, ויש חשיבות הולכת וגדלה למפגשים בין ישראלים וישראליות, פלסטינים ופלסטיניות פנים אל פנים ובזום. כדי לסכל מגמות של דה-הומניזציה ואובדן אמון באפשרות לשינוי, המדרשה תמשיך, תקיים ותעדכן השתלמויות משותפות לקבוצות משני העמים.
- **הגלובליזציה מתרחשת לא רק בתחום הכלכלי**, אלא גם בתחום הערכי. הקשר בין המחנכים והמחנכות, אנשי הטיפול והאקטיביסטים בישראל לעמיתיהם בעולם כולו מעשיר את השיח המקומי, תורם לעלייה במעמד המקצועי של העוסקים בתחום וחשוב מכל מאפשר לפתח כלים חדשים לעבודה. אין דמוקרטיה בלי חינוך לדמוקרטיה ושלום, כך אנו מאמינות ומאמינים וברוח זו נמשיך לפעול.

בברכה לימים טובים יותר של שיתוף, שוויון וסולידריות,

ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, מנכ"לית;

סאבר ראבי ותמר גרידינגר מנהלי התוכניות החינוכיות; יולנדה גרינהוט, מנהלת פרויקטים ופרסומים; רות אבנשטיין, מנהלת תקשורת וגיוס משאבים; איימן פוואקה, גרפיקה ומדיה.

נודה לכל אחת ואחד מכם אם תוכלו להמשיך בתמיכתם החשובה כל כך בימים אלו ואנו מבטיחות ומבטיחים לעשות את המיטב עם תרומות אלו. **לתרומה: <http://www.adaminstitute.org.il/donate> he**

פעילויות במערכת החינוך

פעילות מדרשת אדם בשנת הלימודים תשפ"ב התקיימו בעיקר בירושלים בבתי הספר היהודים והערבים, **הודות לתמיכה רבת השנים של הקה"ל לירושלים**. שנת הלימודים נפתחה עם רצון וצורך לחזור לשגרה אחרי הקורונה (גל התחלואה הרביעי). השלכות מגפת הקורונה היו צפויים, אך הפתיעו בהיקפן את הצוותים החינוכיים: בתחילה כצפוי, מדובר היה על השלמת פערים לימודיים ובצורך לעסוק גם בתכנים חברתיים; אך עם הזמן, הסתבר לנו כי מדובר לא רק בפערים הלימודיים שהעמיקו אלא גם בבעיות רגשיות וחברתיות, שטרם נחו בתוך בתי הספר, **מסמך של מרכז המידע של הכנסת מציג נתונים אלו**. המדרשה נערכה לתת מענים למצב שיבטיחו את המשך פעילות החינוך לדמוקרטיה בדרכים יצירתיות ולהתאמתם לצרכים ולאילוצים השונים של המשתלמים.ות.

פעילות בבתי ספר יסודיים ותיכונים יהודים בירושלים:

יסודי מופת רמות אלון: תכנית המדרשה "אלף בית בדמוקרטיה - חינוך לאורח חיים דמוקרטי", מהווה חלק אינטגרלי ממערכת שעות הלימודים בבית הספר. השנה, חזרת הילדים לבית הספר לוותה ברגשות מעורבים – שמחה לחזור לשגרה מסוימת, בצד חוסר הוודאות מתי הכתה הבאה נכנסת לבידוד. בשיחות ההיערכות עם הנהלת בית הספר הוסכם על המשך פעילות החינוך לדמוקרטיה ובהעמקה שלה במהלך שנת הלימודים. הפעילות כללה את הכשרת הצוות, בניית מערכי פעילות מותאמים וליווי היישום בכיתות. השתתפו בפעילות צוות מורות.ים ו-280 תלמידים. כיתות א' – ב' למדו על עקרונות היסוד הדמוקרטיים מתוך הספר א' ב' בדמוקרטיה בליווי עבודה בחוברת עבודה אישית "מחברת הדמוקרטיה שלי"; כיתות ג' השלימו את הלמידה על עקרונות היסוד שלא הספיקו ללמוד בשנותיהם הראשונות בבית הספר, בשל הקורונה. כיתות ד'-ו' עסקו בנושא מגילת העצמאות תוך שימת דגש על ערכי היסוד הדמוקרטיים המופיעים בה. הלמידה התקיימה באמצעות מגוון רחב של אמצעים מתודיים: סיפורים, שירים, משחקים ומשימות; ובתכנים כגון: חירות, שוויון בין פרטים וקבוצות, שוויון מגדרי, ערך השלום, ובחינת הסיטואציות השונות בהקשרים אקטואליים. בשנה הבאה כל אחת מהכתות תחזור לשגרת למידה על בסיס התוכנית הספיראלית "אורח חיים דמוקרטי".

יסודי גילה א' לחברה וסביבה: המדרשה מקיימת פעילות בבית הספר מספר שנים ברציפות על בסיס התוכנית "אלף בית בדמוקרטיה - חינוך לאורח חיים דמוקרטי". במקביל בכל שנה בוחר צוות בית הספר נושא ספציפי בו עוסקים התלמידים והמורים במהלך השנה עם השכבות הבוגרות. הפעילות כללה את הכשרת הצוות, בניית מערכי פעילות מותאמים וליווי היישום בכיתות. השתתפו בפעילות 2 קבוצות מורות.ים ו-470 תלמידים. כיתות א'-ב': הפעילות התמקדה ב"מחברת הדמוקרטיה שלי" ובתכניה (שונות וקבלת השונה), כששיא הפעילות התקיים בערב לציון יום המשפחה בהשתתפות ההורים. בשעתיים עמוסות סיכמו את נושא השונות, תוך שימת דגש על השוני בין סוגי המשפחות ועל הלגיטימיות של כל אחת מהן להתקיים בכבוד. ההורים והילדים היו שותפים למשחק קופסה, בו הם נחשפו לסוגיות המאפיינות את כל אחת מהמשפחות (מאכלים, טיולים, פעילויות וכד'). בסוף המשחק התקיים דיון משותף בו הומשג השוני בין המשפחות לצד קווי הדמיון שביניהן. לקינוח, הילדים הזמינו את ההורים להנות "בבית קפה" אותו הם ניהלו – הגישו להם שתייה חמה ועוגות שנאפו (על ידי ההורים והילדים כמובן). הפעילות הוכתרה בהצלחה וההורים ציינו כי ההשתתפות בערב כזה והחשיפה שלהם כהורים לתכנים הנלמדים בבית הספר, גרמה להם סיפוק רב והכרת תודה במאמצים המושקעים בילדיהם. מצד הצוות החינוכי. תלמידי שכבת ג' המשיכו לעבוד עם "מחברת הדמוקרטיה שלי", בנושאים שלא הספיקו ללמד בתקופת הקורונה. בשנה"ל תשפ"ג יצטרפו תלמידים אלו ללמידת הדמוקרטיה של השכבות הבוגרות בבית הספר.

שכבות ד'ו' – עסקו בנושא השנתי שנבחר "מנהיגות תלמידים", המבטא באופן מובהק עיסוק בענייני חברה, ובמרכזו קיום בחירות למועצת תלמידים. נבנתה תוכנית עם שמונה מערכי שיעור בנושא זה והיא הועברה בכנות – כהכנה לבחירות עצמן. הבחירות התקיימו במועדן, ונבחרה מועצה אשר מתפקדת בעזרת הרכזת החברתית. בתום התהליך, התקיימו מספר פגישות עם הצוות הפדגוגי, להסקת מסקנות ולגיבוש תוכנית עדכנית לשנה הבאה. הוסכם שיש להשקיע זמן רב יותר בלמידת נושאי המנהיגות הדמוקרטית, ולהפוך זאת לנושא שנתי במטרה ליצור חברת ילדים מעורבת, פעילה ודמוקרטית. נושא המנהיגות נלמד בהשתלמויות מדרשת אדם בדרך שונה מרוב בתי הספר בארץ. אנו רואים בכל תלמיד ותלמידה מנהיגים בפוטנציה הזקוקים לכלים לביצוע עבודתם, ונמנעים ממיון תלמידים ותלמידות מצטיינים ללימוד נושא זה.

בית הספר בבית החולים אלי": בית ספר רב-גילאי הנותן מענה לילדים בעלי מוגבלויות שונות יהודים וערבים. המדרשה מקיימת השתלמויות לצוותי ההוראה והסייעות שש שנים ברציפות. השנה התקיימה השתלמות לצוות הסייעות (יהודיות וערביות) בנושא הזכות לכבוד. בסוף השנה שעברה התקיים יום שהוקדש להוקרת פועלן ותרומתן של הסייעות בבית החולים. יום זה נטע ציפיות ותקוות לשינוי במעמדן בתוך בית החולים, שלא מומשו והן נתנו ביטוי לאכזבתן במפגשים הראשונים בתחילת השנה. בעקבות זאת הותאמה התוכנית ועסקה בנושא "הזכות לכבוד" במסגרתה נפתח ערוץ תקשורת חדש בין הסייעות, כקבוצה, לבין הנהלת בית הספר – במפגש משותף שקיימו כחלק מההשתלמות השנתית. הסדנאות עסקו בבירור מחדש של מושג "הזכות לכבוד" בהקשר הדמוקרטי, מתוך חשיבה כי הידע הנלווה למושג, יאפשר לסייעות להבינו טוב יותר ולבחון האם ברצונן לפעול ברוח זו לקידום זכות זו בתוך ביה"ח. יש חשיבות מיוחדת ללימוד נושא הזכות לכבוד בארגון ששותפיו מוגבלים פיזית ביכולותיהם. הללו נפגשים בדרך כלל בהתייחסות המבוססת על חסד ולא על זכות. יש צורך חינוכי בשינוי עמוק של נקודת המוצא של התלמידים והצוות ולהבנה שיחס מכבד אליהם ואל צרכיהם חייב להיות מבוסס על שוויון ולא על מתן חסדים. המשתלמות שיתפו אחת את השנייה בתרבות ממנה מגיעה כל אחת מהן, כיצד הן מחנכות את ילדיהן לכבד את הזולת, וכיצד הן עצמן מכבדות אחרים. סוגיות נוספות שנבחנו היו: כיצד יש לפעול במצבים בהם ישנה התנגשות בין הזכות לכבוד לזכויות אחרות (חופש הביטוי, בטחון, ועוד); מה בין זכות לחסד וכד'.

יסודי יד המורה: בית הספר היסודי "יד המורה" הצטרף בשנה שעברה, בעיצומה של מגפת הקורונה, לתוכנית המדרשה "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לאורח חיים דמוקרטי". רוב מפגשי ההדרכה לצוות התקיימו בזום ולוו בהרבה קשיים טכניים. השנה התקיימו מספר מפגשים עם הצוות החינוכי, שהביע עניין ורצון להמשיך ולהעמיק בתוכניות. הוכנו מערכי פעילות מותאמים לצרכים של בית הספר והתקיימו מספר פעילויות הדגמה. עומס התוכניות החינוכיות המתקיימות בבית הספר וההתמודדות של הצוות עם הצורך להשלים פערים לימודיים בשל השלכות הקורונה, הקשה על הצוות לקיים את התוכנית עם התלמידים גם השנה ונקווה שנצליח לקיימן בתשפ"ג.

יסודי אית": צוות ההוראה וקבוצת הורים פעילים בבית הספר היסודי "אית", הביעו רצון להכניס את התוכנית "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לאורח חיים דמוקרטי" של מדרשת אדם לבית הספר. לצורך כך התקיימו מספר רב של מפגשי הנהלה בשילוב מורים מובילים ואף הורים שהיו מעוניינים מאוד בקידום הנושא. התקיימו גם מספר התנסויות חווייתיות בסדנאות המדרשה, אך הדבר לא הבשיל לכדי פעילויות ממושכות בקרב התלמידים. בתחילת שנת הלימודים הבאה נקיים פגישה עם הצוות, ההורים והנהלה לבדוק את אפשרויות שילוב התוכנית של מדרשת אדם בבית הספר.

תיכון הגימנסיה העברית: הוזמנו לקיים הרצאה וסדנאות כחלק מההשתלמות של צוות המורים. בית הספר. ההרצאה עסקה בנושא "חינוך לשלום" - מלחמת אוקראינה רוסיה כמקרה בוחן. הדיון שהתקיים עם הצוות עסק

בסוגיות הבאות: כיצד על אשת החינוך להתייחס לנרטיבים השונים של הצדדים הלוחמים? כיצד על אשת החינוך להציג את המידע המתקבל על המלחמה (ניטרליות, תמיכה בצד "הצודק", אחר); כיצד אמור איש החינוך לתמוך בתלמידים הבאים משתי הקבוצות הלוחמות ואיזה דיאלוג הוא אמור לפתח ביניהם? המורות.ים הביעו חששות מהעיסוק בנושא בכתות והעלו שאלות בנוגע למקרים ספציפיים ולדרכים להתמודד איתם. הדיון היה ער, קולח, ומשמעותי לרובן.ם. מתוך 54 המחנכים.ות שהשתתפו בהרצאה, 8 מהם הובילו תהליך מקוצר של דיון בנושאים הנ"ל בכתות, בהדרכת המדרשה כ-250 תלמידים.ות בית הספר נחשפו באופן זה לרעיונות המרכזיים של חינוך לשלום. במהלך הקיץ פגשנו את הרכזת הפדגוגית והצענו לה את מגוון התוכניות של המדרשה בכלל, ואת אלו המאפשרות במערכת גפ"ן בפרט. הייתה התעניינות מצידה במיוחד בתוכנית להתמודדות עם תופעת הגזענות – "בשביל הדיאלוג".

תיכון ליד"ה: רכז מורי אזרחות והיסטוריה בבית הספר פנה אל מדרשת אדם בבקשה לקיים השתלמות לצוות בנושא "היחס לעבר בפתרון סכסוכים". בפגישות שהתקיימו הוצגו מספר סדנאות לדוגמה ונקבעו ימי השתלמות לצוות בית הספר. בשל אילוצים ארגוניים, הוחלט ברגע האחרון לדחות את הפעילות לתחילת שנת הלימודים הבאה. הרכז ביחד עם עוד 3 מורים הצטרפו להשתלמות אחרת של המדרשה ל"מורים אקטיביסטים" מכל הארץ בנושא חינוך לדמוקרטיה ואקטיביזם אזרחי. (תיאור בהמשך).

תיכון בוואר: בפגישות שהתקיימו עם הצוות החינוכי המוביל את לימודי האזרחות וההיסטוריה בבית הספר, התבקשנו ללתת מענה לשתי סוגיות אותם הם מעוניינים לקדם: לימודי האזרחות, בדגש על עקרונות הדמוקרטיה; ומפגשי התלמידים בתוכנית של חיים משותפים. נקודת המוצא של הצוות הייתה הרצון להעמיק את הידע, המיומנויות והכלים שיוכלו לקבל ממדרשת אדם. במפגשים אלו צוות מדרשת אדם הציג את התכנים האפשריים ללימוד ואת המתודה של המדרשה "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה". הובנה תוכנית השתלמות העוסקת בסוגיות כמו: מקומם של ערכים מרכזיים כשוויון, חירות וזכויות; מקומם של התלמידות.ים בגיבוש התוכנית וההתייחסות למגוון הדעות הקיים בכתה; וכיצד ניתן לבנות נכון את המפגש עם תלמידות.ים מבית הספר המקביל. בשל עומס רב המוטל על המורות והמורים נדחתה ההשתלמות לשנת הלימודים הבאה.

פעילות בבתי ספר יסודיים ותיכונים בירושלים המזרחית

יסודי אלסופארא לבנים ב', שועפט: בית ספר יסודי חדש שהוקם בשועפטא ונפתח חודש לפני תחילת הלימודים. לניהולו מונתה מנהלת בית-הספר "סמא אל-קודס" ואילו צורפו כמחצית צוות המורים והמורות, איתם עבדנו בשנים האחרונות וגם מורים.ות חדשים.ות. כמו כן, רוב התלמידים שלמדו בסמא-אלקודס הועברו לבי"ס זה. התוכנית המרכזית שקיימנו הייתה "קידום תהליכים דמוקרטיים בבית הספר". לבקשת המנהלת ניתן ייעוץ וליווי בשני נושאים: גיבוש הצוות ושיפור היחסים בתוכו, העמקת הקשר עם האימהות של התלמידים. בעקבות שיחות אלו הותאמה הפעילות לביה"ס. הפעילויות התקיימו במסגרות הבאות: צוות המורות/מורים - גיבוש ובניית שותפות; ליווי מנהיגות צעירה (מורות.ים ותלמידים); עידוד מעורבות הורים בתהליכים בבית הספר. השתתפו בפעילויות השונות 35 מורים/מורות + 350 תלמידים + 35 אימהות.

צוות המורים.ות: הפעילות התחילה בסוף אוגוסט ביום עיון שהוקדש לגיבוש ראשוני, היכרות בין צוותי המורים והמורות החדשים והוותיקים. הפעילויות בהמשך השנה התמקדה בהתמודדות עם שני אתגרים: הראשון סגירת הפערים בין הצוות הוותיק המגובש שעבר השתלמויות בנושא הדיאלוג לבין הצוות החדש שהגיע מבתי ספר שונים. והאתגר השני היא להתמודד עם התחרות הגלויה והסמויה בין המורים הוותיקים לחדשים. בשליש השני של השנה הדיונים עברו מ"גיבוש הצוות" ל"שותפות בצוות".

מנהיגות צעירה – בניית חברת ילדים פעילה: בתחילת השנה, הרכזת החליטה ליישם את התוכנית שהיא העבירה בשנה קודמת ביסודי אלקודס שכאמור, רוב התלמידים למדו בו בשנה קודמת, אבל בצורה יותר מסודרת ולקחת בחשבון שיש כיתות א' חדשות. הרכזת קבלה ליווי בכל שלבי היישום. הפעילויות עם התלמידים עסקו בנושאים כמו: מהי הצקה ברשתות החברתיות ואיך להתמודד אתה בבית ספר, איך להתנהל במשחקי הספורט בצורה לא אלימה (אלימות מילולית או גופנית בין המתחרים), אלימות מילולית בכיתה, שיפור התקשורת בין התלמידים, התמודדות עם הקבוצות המציקות והדרת תלמידים. התלמידים התחלקו לזוגות והכימו ביחד מצגות לשעת חינוך בנושאים הנ"ל. לא כול התלמידים והתלמידות הספיקו להעביר את המצגות ולחלקם היה קושי להופיע מול העמיתים שלהם. התברר שחלק מהתלמידים התייחסו להצגה בזלזול, ולפעמים הדבר הביך את התלמידים המציגים. הצוות התייחס לסוגייה זו מול התלמיד המציג וגם מול התלמידים המזלזלים בעבודה הכיתתית.

פעילות עם קבוצת האימהות: מנהלת בית הספר רואה חשיבות רבה בדיאלוג עם הורים ועידוד המעורבות שלהם בתהליכים הבית ספריים. האימהות שהיו מעורבות בשנה קודמת בביה"ס סמא אלקודס המשיכו את פעילותן גם בביה"ס החדש אליהן הצטרפה קבוצת אימהות חדשה. התקיימו מספר מפגשים עם קבוצת אימהות סביב הנושאים הבאים: היכרות מעמיקה בין אימהות ותיקות (שעברו מפגשים עם המדרשה) ואימהות חדשות בבית ספר; מעורבות הורים: מה מותר ומה אסור?; איך לשפר את הדיאלוג בין האימהות לבין המורות? רוב האימהות הדגישו את הרצינות של המנהלת ושל צוות המורות ואת הגישה שלהן לאימהות. אמא: "מרגש אותי שהמורות מרימות טלפון לנו לא רק כשיש בעיה עם הילדים שלנו. אך לדבר גם כן על ההתקדמות שלו".

ביולי 2022, התקיימו שני ימים מרוכזים במרכז ציפורי: **יום מרוכז לאימהות חדשות** (18 אימהות, מורות והמנהלת). נושאי הסדנאות: היכרות אישית וקבוצתית; תפקידי נשים בין האישי לחברתי - המשתתפות שיתפו בשינויים אחרי הנישואין ואחרי הולדת הילדים; סיכום: המשתתפות התבקשו להתייחס לפעילויות שהתקיימו ולשתף בתובנות ובכלים החדשים שקיבלו במהלך יום זה. מדבריהן ניכר היה שהמרחב שנפתח להן לשיתוף ולדיאלוג במסגרת הסדנאות חיזק אותן, יצר סולידריות וקירב בין האימהות וצוות בית הספר. "פעם ראשונה שאני משתתפת בפורום הזה. האמת שלא כל כך רציתי לבוא. חשבתי שבטח תהייה הרצאה. אך המתודה של הסדנאות עשו לי את ההבדל"; "כל מה שדיברנו היום וכל השאלות והמשימות נגעו לחיים שלנו. אני לקחתי המון מכל מה שנאמר. הרגשתי שאני לומדת מהחוויות שלך. זה כמו למודות כל אחת מניסיון של השנייה"; "היה לי מעניין כשדיברו על הסבל שלנו להקשיב למנהלת שגם היא סובלת כאימא וכאישה. זה היה לי משמעותי ולא מובן מאליו ולא שגרתי";

יום מרוכז לאימהות ותיקות (18 אימהות, מורות והמנהלת). נושאי הסדנאות: כל משתתפת סיפרה על סיפור הצלחה שחוותה במשך השנה שעברה. רובן שיתפו בהצלחות שלהן בחייהן הפרטיים וכאימהות וכנשים באופן מיוחד; גבולות המעורבות של ההורים בב"ס - חלקן היו בעד התערבות מינימלית ונתנו הגדרה מצומצמת למושג "האינטרס של התלמיד", אחרות היו בעד מעורבות גדולה יותר ושיתוף, בעיקר בסוגיות פדגוגיות. לסיכום המשתתפות התבקשו לומר מה היה הכי משמעותי עבורן במהלך היום ומה יגרום להמשך השתתפותן בפורום זה. "אני הייתי בכל המפגשים בפורום הזה מההתחלה. בשבילי כל מפגש הפך להיות סיפוק של צורך רוחני"; "אני יוצאת עם אופטימיות לעשייה ואנרגיה חיובית"; "היה לי מרתק היחס שנוצר היום עם המנהלת. היא השתתפה בפעילות כמונו. שיתפה את החוויה שלה כאישה וכאימא. ולא הרגשתי עליונות מצדה. פעם ראשונה, שאני חווה דבר כזה. אני בטוחה שזה יקרין על היחסים שלנו כאימהות מול המורות"; "יש לקיים מפגשים כאלה מהתחלת השנה הבאה. הייתי רוצה ללמוד גם כן על תכנית פתרון סכסוכים".

יסודי בנות שועפאט: המדרשה מקיימת פעילויות מזה מספר שנים עם בית הספר שרוב התלמידות שלו מגיעות משכונות עניות בשועפאט. הפעילויות שהמדרשה מקיימת לאורך השנים עוסקות בקידום תהליכים דמוקרטיים ובדיאלוג בבית הספר. בכל שנה אנחנו מדגישים היבט אחר בתחום החינוך לדמוקרטיה בהתאם להתקדמות

ולהטמעה של התכנים שנלמדו בעבר ובהתאם למסקנות מהשנה הקודמת. החוט המקשר בין כל התוכניות, כחלק מהחזון הבית ספרי, הוא העצמת התלמידות בדגש על **זהות ושייכות קהילתית**. השנה, תהליך החזרה לשגרת החיים והלימודים לווה בקשיים. המורות תארו קשיים בינן לבית התלמידות ובין התלמידות עצמן: "יש לי הרגשה שהקורונה פרקה את הערכים שעבדנו עליהם שנים עם התלמידות", כאילו צריך להתחיל הכול מחדש".

הפעילויות בבית הספר מתקיימת בצמוד למנהלת במסגרת פגישות ייעוץ וליווי לבחינת הצרכים, הקשיים וגיבוש התוכניות המתאימות ליישום. בפגישות אלו הועלו סוגיות כגון: יחסים בין בית הספר להורים ונציגי ההורים; איך לשמור על התלמידות ועל צוות המורות רחוק מחילוקי הדעות בין ההורים; איך להתמודד עם תלמידות שמגיעות ממשפחות שמצבן קשה.

צוות המורות והמורים: בחודשים הראשונים של השנה התקיימו מספר מפגשים למיפוי צרכים קונקרטיים ותכנון נושאים בהם יתמקדו: תקשורת בין אישית, כבוד הדדי, הזכות לחופש ביטוי, זכויות התלמידה; דילמות ומתן כלים להעברת הנושאים שנבחרו בכיתה למחנכות; התמודדות עם הפער בחינוך לזכויות מול יישומן בחיי יום יום של התלמידות (בבית, שכונה, בבה"ס). בהמשך השנה ניתנו הדרכה וליווי למחנכות בכל שכבת גיל ליישום מערכי השיעור שכללו: דיונים וייעוץ ברמת התוכן וברמת המתודות של העברתן, תמיכה רגשית למחנכות בהתחלת התהליך, במיוחד מול התלמידות שגילו אי אכפתיות מסוימת בחזרתן לשגרת הלימודים, הכנת מערכי שיעור, כשכל פעם מתמקדים באחת הזכויות שמתאימה לנושא המועבר. לעומת שנים שעברו, השנה המחנכות בחרו להשקיע בחודשים הראשונים את שיעור המחנכת להיכרות מעמיקה בין התלמידות, על פיתוח תקשורת ביניהן ופיתוח שפה משותפת. מחנכת: "היה צורך בבניית תקשורת ושפה בין התלמידות, כאילו בשנתיים האחרונות היו מבודדות, ולא היו להן חיים חברתיים רחבים".

יסודי עיסויה בניים: השנה התקיימו מספר פגישות עם המנהל ועם הרכזת החברתית של ביה"ס במטרה לבנות תכנית חינוכית בנושא "הקמת מועצת תלמידים" שתכלול הכשרה וליווי מועצת התלמידים ומורים רכזים של התוכנית. בשלב היישום, הוחלט להמשיך את ישיבות ההתייעצות עם הרכזת החברתית בנושא. בשל השיבוש בחזרה ללימודים סדירים ולאור המצב הקשה שעברה עיסאויה הוחלט לקיים פעילות לא פורמלית חלקית בבה"ס.

חט"ב שועפט בנות: המדרשה מקיימת פעילות בבית הספר מספר שנים ברציפות וגם השנה המשכנו בפיתוח ובקידום תהליכים דמוקרטיים בית ספריים בדגש על מגדר והעצמה. הבסיס להמשך הפעילויות היה ההתאמות שנעשו בשנה קודמת והגדרת מטרות ברות ביצוע ומותאמות לצרכים של בית הספר ולאקטואליה. לאורך כל השנה התקיימו ישיבות עם המנהלת לגיבוש וייעוץ בסוגיות שונות העוסקות בצוות, היחסים עם ההורים והשלכות הקורונה על בית הספר. חלק מהסוגיות הובאו כנושא לדיון לצוות או לתלמידות. בפעילויות השתתפו צוות + 380 תלמידות:

צוות המורות: הסוגיות בהן עסקנו בסדנאות התמקדו בהשלכות הקורונה על המחנכות, על היחסים בצוות המורות ועל התלמידות והיחסים ביניהן ועל הלמידה ובמיוחד בתמיכה רגשית. תחילה אספנו את הסוגיות ואת הדילמות של המורות בנושא ולאחר מכן נבחרו דילמות או סוגיות בהן דנו לעומק. חלק מהמפגשים האלה היו קצרים בגלל ריבוי ההשתלמויות המקצועיות של המורות, אך המפגשים היו חשובים עבורן כאורור וכתמיכה רגשית וכן כמרחב לשיתוף בדילמות מקצועיות.

מועצת תלמידות – הכשרה והדרכת צוות הרכזות וליווי תהליך הבחירות בבית הספר: כחלק מהחזרה לשגרה אחרי תקופת הקורונה, חזרו הבחירות למועצת התלמידות. הרכזות קיבלו הדרכה וליווי צמוד בכל שלב משלבי תהליך הבחירות. השנה, הבחירות התקיימו באווירה של צמא לחזור לשגרה ורוב הדיונים והמצעים התמקדו בהצעות לפצות את התלמידות על תקופת הקורונה. לאחר מכן, התקיימו מספר פגישות של המנחה עם המועצה שנבחרה בנובמבר '21. מטרת המפגשים הייתה לבדוק את התהליכים המתרחשים בבית הספר ובחשיבה איך להפוך את הרעיונות של

חברות המועצה לפרויקט מתוכנן. הלמידה הזו לא הייתה קלה לחלק מהמשתתפות. האירוע המרכזי התמקד ביום האם ויום האישה במרץ 2022. "אנחנו רוצות לפצות קצת את האימהות שלנו שעברו תקופה לא קלה בתקופת הקורונה". עלו הרבה רעיונות איך לקיים אירוע חגיגי לאימהות: "אנחנו רוצות להודות לאימהות שלנו, ולעשות תכנית קלילה שיש בה משחקים ובידור, ולא להעמיס עליהן הרצאות או משהו כבד".

מנהיגות צעירה: הוקמה קבוצה של 21 תלמידות משכבת ח'. תוכננו שני שלבים לפעילות עם הקבוצה, בשלב הראשון הכשרת תלמידות במסגרת קורס בנושא פתרון סכסוכים; ובשלב השני הקמת ועדות לפתרון סכסוכים בכיתות ובחצר בית הספר. בסופו של דבר הצלחנו לקיים רק את השלב הראשון בשל אילוצים שונים בעיקר בלוח הזמנים של מערכת בית הספר. (התלמידות מגיעות בהסעות ולכן לא ניתן היה לקיים את ההכשרה בשעות שאחרי הלימודים ולכן הוחלט לקיים את הסדנאות בזמן הלימודים ומספר השעות היה מוגבל. סיבה נוספת היא שחופשת האביב השנה הייתה ביחד עם רמדאן).

בפגישות סיכום השנה שהתקיימו עם המנהלת ועם צוות המורות המורחב הוסכם להמשיך את תהליך הלמידה בבית הספר. בתחילת תשפ"ג נקיים יום היערכות מרוכז לכל הצוות לתכנון שנת הלימודים.

חט"ב ראס אל עמוד לבנות: המדרשה מקיימת פעילות בבית הספר מספר שנים ברציפות. השנה המשכנו בפיתוח ובקידום תהליכים דמוקרטיים בית ספריים, עם התייחסות לכל הסוגיות של השלכות הקורונה עם החזרה ללימודים – רגשיים, פדגוגיים וישומיים. השנה, בנוסף לליווי ולייעוץ למנהלת בית הספר, ליווי והכשרת צוות המורות ושל מועצת התלמידות והרכזות הוקמה קבוצת מנהיגות צעירה של שכבת ז' ח' שעברה סדנאות בנושא פתרון סכסוכים במטרה להקים ועדות פתרון סכסוכים בבית הספר. השתתפו בפעילויות 38 מורות + 420 תלמידות.

צוות המורות: התקיימו שלושה מפגשים שעסקו בהשלכות החברתיות והלימודיות של תקופת הקורונה על המורות, ועל היחסים בין המורות לבין התלמידות, אורור ותמיכה רגשית. ברמה האישית, רוב המורות הציגו את המשבר שעברו בתקופת הקורונה כמשבר ריבוי תפקידים: אימא בבית שגם צריכה לדאוג ללימודים של הילדים שלה, אשה עובדת, מורה שצריכה ללמד ולתמוך בתלמידים ועוד. במהלך השנה התקיימו סדנאות ומפגשים עם צוות המורות שעסקו בהדרכה וליווי של מערכי השיעור בכיתות ובמתודות להעברתם.

מועצת תלמידות: התקיימו ליווי, הכשרה והדרכה של הרכזות ושל התלמידות לקראת הבחירות הבית ספריות. השתתפו 420 תלמידות ביה"ס. התלמידות הדגישו במערכת הבחירות את החשיבות של חיזוק הקשרים ביניהן ואת הסולידריות ביניהן בתקופת הקורונה. שבאה לביטוי בפעילות מועצת התלמידות שתכננה ויישמה בתקופה זו עזרה בלימודים לתלמידות ולתלמידים נזקקים מבית הספר ולתלמידים יותר קטנים בקהילה. התקיימו מספר פגישות של המנחה עם המועצה שנבחרה בסוף אוקטובר. מטרת המפגשים הייתה לעזור בהקמת ועדות משימה, תכנון משימות ופרויקטים שקיבלו על עצמן ליישם. הן בחרו להתמקד בתכנון פעילויות בימים מיוחדים בשנה: יום המורה, יום ספורט, יום האישה (הזמנת האימהות לבית ספר ולקיים אירוע חגיגי).

הקמת קבוצת מנהיגות צעירה של תלמידות משכבת ז', ח' - חידוש השנה: הפעילות כללה סדנאות הכשרה לתלמידות חדשות בנושא פתרון סכסוכים; סדנאות לריענון התכנים שנלמדו בשנה שעברה לקבוצה הותיקה; ובשלב האחרון, המעשי - הקמת ועדות לפתרון סכסוכים בכיתות ובחצר בית הספר. שלב זה התקיים החל ממרץ '22 בו נבחנו אפשרויות ליישום הלמידה על פתרון סכסוכים ולאחר מכן המשיך בהקמת הוועדות.

לסיכום השנה התקיים בתחילת יוני, יום מרוכז במרכז ציפורי, בו השתתפו 30 מורות והמנהלת שכלל שלוש סדנאות: בסדנה הראשונה המורות הוזמנו לשתף בהצלחות ובקשיים שהיו להן במהלך השנה. היה להן יותר קל לדבר על הקשיים שחוו השנה, לרוב שיתפו בחוויה שהן עדיין לא ממש מרגישות שהלימודים חזרו כמו שהיו לפני הקורונה. השלכות הקורונה עדיין מורגשות בבית ספר. בסדנה השנייה המורות התבקשו להציג פנים וצדדים שהעמיתות שלהן פחות מכירות. המורות שיתפו בחוויות אישיות ומקצועיות. דיון עמוק היה בנושא הפער וההבדל בין הלימודים של אז

(כשהיו תלמידות) לבין הלימודים היום ובבדיקה של השפעת הפער המדובר על עשייתם בהווה. בסדנה שלישית המורות העלו נושאים שונים שכדאי לדון בהם בשנה הבאה: התמודדות עם התלמידות החדשות; חיזוק הקשרים בצוות; מתודות הוראה חדשניות; בדיקת הערכים בבית ספר; השקעה בשעת המחנכת. **מדברי המורות בסיכום היום:** "היה מפגש טוב, פורה. לא חששתי שיהיה משעמם. הזמן עבר ולא הרגשתי אותו"; "היה לי חשוב היום הזה. כי הוצאתי דברים והתבטאתי להצלחות וגם לקשיים שעברתי השנה בבית ספר. הרגשתי בחלק מהסדנאות שאנחנו פורקות מעמסה של השנה. זה גרם לי להקלה. הלוואי שמה שנעשה היום נחזור עליו בסוף שנה או בסוף הסמסטר"; "כשעברתי את הסדנאות, חשבתי עד כמה שהן מתאימות גם לתלמידות. רשמתי מה שעשינו כדי להעביר את ההפעלות לתלמידות".

תיכון מקיף רוואד אלקודס: בית ספר על-יסודי צומח שנפתח ב-2016, החל מכיתה ז' עד יב'. מטרתו לשלב בין השמירה על התרבות הערבית לבין העקרונות ההומניסטים והדמוקרטיים. מדרשת אדם הוזמנה ללוות ולהנחות את הצוותים בתכנון ויישום שבוע מרוכז שיתקיים בסוף מרץ תחת הכותרת "שייכות וקבלת האחר" לשכבות ז'-י"ב. הפעילות התקיימה במספר שלבים שכללו ישיבות עם מנהלת חטיבת הביניים ומנהלת החטיבה העליונה, מפגש עם רכזי ורכזות הפרויקט לתכנון הפעילויות. הוקמו שני צוותים מובילים. צוות אחד לבניית תוכנית כוללת עם רצף תכנים לפי השכבות כשהעיקרון המנחה הוא – מעורבות של התלמידים באופן פעיל בשבוע זה. הוצעו מגוון מתודות להכנת התלמידים לקראת שבוע זה: סדנאות, הרצאות, מצגות, מרצים אורחים, סיורים, סרטונים, כתיבת מחקרים והצגתם, עריכת אירוע שיא בסוף השבוע שיכלול תערוכה על הנעשה במשך השבוע. בצוות המוביל השני היו רכזים מכל שכבה שהיו אחראים על בניית התכנים הספציפיים לכיתות של השכבה. צוות זה השתתף במספר סדנאות שכללו: היכרות עם הנושא, הצגת המתווה, הגדרת התפקידים השונים ושאלות ארגוניות; דילמות חינוכיות של המורים.

שלב היישום לווה באתגרים לא פשוטים כי חלק מהמורים הם מורים מקצועיים ואף פעם לא עסקו בנושאים אלה והמורים לאזרחות צריכים לתת מענה לכמה שכבות בו זמנית. הליווי וההדרכה של צוות מדרשת אדם נתן מענה בשתי רמות: ברמת הצוות המוביל במטרה לבדוק את ההתקדמות של הפרויקט ממבט על; ברמת צוות השכבות – הכנת סדנאות, התייעצות בנושאים מגוונים, מרצים, סיורים וסרטונים שמתאימים לשכבה ולנושא שלה. להלן דילמות וסוגיות חינוכיות של המורים – לרובן ניתן מענה בהנחיה:

- חינוך לדמוקרטיה במצב של אי שוויון קיצוני: איך מתמודדים עם הפער בין הזכויות ועקרונות הדמוקרטיה שרוצים להעביר לתלמידים לבין המציאות הקשה שהמורים והתלמידים חווים כל יום בירושלים. התלמידים רואים איך נראית השכונה שלהם לעומת השכונות היהודיות הסמוכות (פסגת זאב וכו'), הפער בין אזרח לתושב: דבר שחיים אתו, המתח בירושלים בכלל ובמיוחד במסגד אלאקצא.
- חופש דיבור של המורה: מה הגבול של חופש הביטוי שלהן לפתוח נושאים אקטואליים. מה מותר להגיד ומה לא מבחינת משרד החינוך? האם מותר לי להגיד מה אני חושב? חלק מהמורות אמרו שהעיסוק בזכויות מעלה שאלות פוליטיות. והן הביעו חשש ופחד להיכנס לנושאים הפוליטיים. מורה אחת אמרה: "זה מאיים על המשרה שלי". חלק מהמורים אמרו שהם צריכים לפתוח את הנושא מול התלמידים בלי לנקוט עמדה. תפקיד המורה, לדעתם, הוא להציג דעות שונות בפני התלמידים ולהימנע מניצול סמכותו ולהשפיע על דעותיהם של התלמידים בכך שהוא אומר מה הוא חושב. לעומתם, חלק מהמורים אמרו: לא משנה מה יעשה המורה. התלמידים יכולים לדעת מה הוא חושב וזאת מצורה הצגת הדעות השונות. ואם זה לא קורה, אז התלמידים תמיד ישאלו את המורה על דעותיו האישיות יש לתת מענה לסקרנות התלמידים.
- המורכבות בזהויות: איך מתמודדים עם ריבוי הזהויות. המורים סיפרו שקשה להם לדבר עם הילדים על הזהות המגדרית במיוחד שהכיתות מעורבות ובגיל ההתבגרות. מורה אחת אמרה: "עסקתי עם התלמידים בנושא זכויות

האישה, ואז התלמידים מחו בפניי ואמרו: למה את מדגישה את זכויות הנשים. את מדברת על שוויון. אז את צריכה ללמד אתנו על זכויות הגברים".

• הזוהת הדתית: חלק מהמורים אמרו שהנושא הדתי מאוד רגיש מכיוון שהמורים והתלמידים באים מדתות שונות, מוסלמים ונוצרים, והם לא הוכשרו להתמודד עם שאלות וסוגיות דתיות.

סיכום שנה: בפגישות סיכום השנה שהתקיימו עם המנהלת ועם צוות המורות המורחב הוסכם להמשיך את תהליך הלמידה בבית הספר. בתחילת תשפ"ג נקיים יום היערכות מרוכז לכל הצוות לתכנון שנת הלימודים.

תיכון עמל – בית חנינא: זו השנה הראשונה בה מתקיימת פעילות עם בית הספר. הקשר התחיל בעקבות פנייה של הרכזת החברתית והמורה לאזרחות אל המדרשה בבקשה לקיים תוכנית הכשרה למורים בנושא ערכים ולאחר מכן ליווי יישומה בכיתות. בסוף אפריל התקיימה ישיבה עם מנהל ביה"ס והצוות המוביל לתכנון וגיבוש תוכנית מותאמת לשנה הבאה, תשפ"ג (22-23). בעקבות פגישות נוספות במהלך מאי ויוני הוסכם על תוכנית שתתקיים בשני מסלולים: א. הכשרה וליווי של קבוצת מורים מובילה - רכזת חברתית, מורים לאזרחות והיסטוריה; ב. השתלמות לצוות המורים בהיקף של 30 שעות עם גמול בנושא ערכים וזכויות דמוקרטיות. הוסכם לקדם את המהלך במסגרת שני ימי עיון מרוכזים לכל הצוות לפני תחילת שנת הלימודים.

יום העיון הראשון התקיים במרכז ציפורי בסוף שנת הלימודים (ביוני 22'), בו ההשתתפו 38 מורים ומורות כולל המנהל. היום הוקדש לסיכום השנה ולהצגת תוכנית העבודה לשנה הבאה. בסדנה הראשונה המורים וות התבקשו לשתף בחוויות הצלחה בעבודה בשנה הלימודים שהסתיימה. המורים היו גאים שבית הספר התקדם מבחינת הישגים וכבר שינה את התדמית שדבקה בו קודם, שיש התייחסות חינוכית ורגשית לבעיות וקשיים של תלמידים על ידי הצוות שמשפר מאוד את האקלים הבית ספרי, ויש לגיטימציה לדבר על הקשיים ולבקש עזרה מהמנהל ומהעמיתים דבר שלא היה בשנים קודמות. הסדנה השנייה התמקדה בבניית תשתית לעבודה בשנה הבאה עם הצוות. בסדנת הסיכום עלו הדברים שנאמרו על ידי המשתתפים. ות: "הסיכום היה אישי אך גם הרגשתי שזה של כולם. ההצלחה הייתה של כולם. כך גם הרגשתי כשהאחרים דיברו". "חשבתי שיהיה יותר קל להגיע לאותה משמעות של הערך בקבוצה. התברר שהדברים יותר מורכבים. וזאת בזכות ההתקשקות של המנחה על בדיקה זו. לא עשה לנו הנחות. וזה מאתגר". "היה יום נעים. הרגשתי שעכשיו אני מסיים את השנה. יש משהו בדיבור שהיה סוגר מעגל. ובחלק השני, הרגשתי שהתחלנו משהו ונקטע, דבר שנמשיך אותו השנה הבאה". "זה יהיה תהליך לא קל. טוב לדבר על ערכים ועל זכויות. יהיה מעניין איך נדון לעומק בכל זכות. ולבדוק את עצמנו ואת היחס שלנו עם התלמידים, במיוחד הקשים מהם". "היה יום מנוחה. התפרקנו, דיברנו, צחקנו ושיתפנו. זה הייתה הזדמנות לצוות להסתכל על הדברים כצוות, כשאנו לא לחוצים. חוויה חשובה שיש לבסס אותה. זו הזדמנות לדבר על דברים שפותחים לנו אופק". "חלק מהשאלות לא היו קלות לי. המנחה מנסה לעמת אתנו עם עצמנו. בתת הקבוצה חשבנו שאנחנו מסכימים על ערך "האמת". אך המנחה שאל שוב ושוב ואז התברר לנו שכל אחד התכוון למשהו אחר. זה היה מעניין".

יום העיון השני התקיים בסוף אוגוסט, במרכז פלם בירושלים ועסק בנושא הזכות לכבוד - משמעות המושג, יישום הזכות בבית ספר, קשיים ואתגרים לשנה הבאה. בסדנה הראשונה התמקדו במושג הזכות לכבוד ומשמעותה בחברה הערבית ואיך היא משפיעה ומושפעת מערכים אחרים ועל זכויות אחרות. משמעות הזכות לכבוד וכבוד הדדי מבחינה עקרונית ומשמעויות חינוכיות וההשלכות. הסדנה האחרונה התמקדה בתרגול ויישום - איך הזכות לכבוד מיושמת בבית הספר ובכיתה, המצב הקיים מה אנחנו רוצים לשנות ואיך משנים. מנהל בית הספר אמר: "מסגרת הלמידה והמתודות של מדרשת אדם בסמינר זה אפשרו לי לראות את המורים. ות פעילים בסדנאות באופן ספוטנטי, חופשי וכנה ומביעים את דעתם ומתווכחים בנושאים ערכיים שקשורים לסוגיות ולעבודה שלהם החינוכית בבית הספר, ולמנף את זה להמשך העבודה שלי עם הצוות"; מורים: "פעם ראשונה שאני מרגישה שאנחנו פה בצוות מדברים בפתיחות על דברים שלא דברנו עליהם בעבר"; "החוויה המשמעותית עבורי הייתה שדברנו על היחסים האישיים והמקצועיים שלנו בצורה כנה ופתוחה"; "בעקבות הסדנה אני בדילמה האם להיות כנה ולומר מה אני חושבת על האחר (מורה או תלמיד) או לכבד אותו ולא להגיד כדי לא לפגוע."; "תודה למנהל ביה"ס, למנחה ולמדרשת אדם שאפשרו את המרחב שמאפשר למידה נעימה לשבת במעגל ולדון

באופן שמאפשר לכולם להביע את דעתם"; "היה לי חשש איך נוכל ללמוד בקבוצה גדולה כל כך – אבל המתודה של עבודה בקבוצות ותת-קבוצות אפשרה למידה מעמיקה והיה מקום לשמוע ולהביע דעות. תודה למנחה".

הוסכם שבשנת הלימודים תשפ"ג, תתקיים תוכנית הכשרה למורים, בה ימשיכו לברר את שאר הערכים ולהתעמק בהם; בדיקת הקשר בין ערכים אלו לבין הזכויות הדמוקרטיות מבחינה עקרונית ומבחינה מעשית, כלומר: איך הזכויות האלו באות לידי ביטוי בב"ס.

פעילויות בבתי ספר אחרים בארץ:

הדמוקרטי ביפו: זו השנה השנייה שמדרשת אדם מקיימת השתלמות ומלווה את הצוות של בית הספר ביישום התוכנית "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לאורח חיים דמוקרטי בגיל הצעיר". התוכנית נבנתה ליישום ולמידה במערכת השעות השבועית של כל אחת מהכיתות, כולל הגנים בשכבה הצעירה. מערכת השעות של בית הספר בנויה כך שהשעה הראשונה מוקדשת לשיח ולדיאלוג בין הילדים לבין עצמם ובינם לבין המורה. 'במשבצת' הזו נלמדו גם התכנים של החינוך לאורח חיים דמוקרטי. בשנה הקודמת, בתוך אי הוודאות הכללית בשל מגפת הקורונה, התקיימה השתלמות במתכונת זום, בה נבחנו מושגי יסוד בדמוקרטיה, כמו שוויון וחירות, ונבחנו דגמים שונים של הדמוקרטיה, (דמוקרטיה ליברלית, וסוציאל דמוקרטיה), וכיצד אלו באים לידי ביטוי במבנה החברתי בכלל, ובמבנה החברתי של בית הספר. הלמידה בסדנאות למורות, היוותה את המודל לפעילויות עם התלמידים. ות בכיתות. בשנה השנייה המורות יכלו לבחור את הנושא בו התמקדה כיתתן. היו כתות שעסקו בהבנת מקומן של הזכויות בדמוקרטיה, בשימת דגש על חופש הביטוי; אחרות עסקו ביחסי רוב ומיעוט; מהות החוק; ושוויון מגדר. לאחר שהונחו היסודות בשנתיים הראשונות, אנו מצפות לעבור למתכונת הנחייה, בה תמונה רכזת דמוקרטיה מטעם בית הספר, אשר תקבל הדרכה ממדרשת אדם, והיא זו אשר תנחה את שאר המורות.

השתלמת ארצית למורים.ות: טיפוח תרבות דמוקרטית בכיתה בגישת הפדגוגיה האקטיביסטית -

ההשתלמות התקיימה ביוזמה ובשיתוף עם קרן קטקו איילי, חוקרת ומלמדת מורים בגישת [הפדגוגיה האקטיביסטית לקידום אזרחות פעילה](#), מייסדת אתר חיים משותפים. ההשתלמות בהיקף 30 שעות התקיימה במתכונת היברידית (מפגשים מקוונים בזום ומפגשים פנים-אל-פנים) והשתתפו בה מורים ומורות ממקומות שונים בארץ. הנושאים שנלמדו: בירור תפיסות יסוד בדמוקרטיה וכיצד ניתן לשלבם בהוראה; אסטרטגיות הוראה בכל מקצוע בנושא חירות, שייכות לקבוצות, מיעוט הכרעת הרוב; מושגים של שוויון והצורך בהסכם הגון – שוויון בין המינים; שאלות מרכזיות בנושא מגדר ודמוקרטיה; שילוב והפרדה במרחב הציבורי ובמרחב הפרטי; הקשר שבין חופש הביטוי להטרדות מיניות; שיטות לפתרון סכסוכים בין יחידים ובין קבוצות. דגש מיוחד הושם על עקרונות ההוראה האקטיביסטית כפי שאלו באים לביטוי בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם – בצוותא "המרה של קונפליקט בדילמה". ההתעניינות בחומרים הנ"ל שנצרה במהלך ההשתלמות גרמה לחלק מהמשתתפות להצטרף לקורסים נוספים של המדרשה ולקורס שלנו להכשרת מנחים.

השתלמויות במסגרת המרכז להשתלמויות למדריכים ומדריכות ארציים, משרד החינוך – בשלומי ובבאר שבע

הוזמנו על ידי מנהלת היחידה להכשרת מדריכים ארציים של משרד החינוך להנחות 4 קבוצות של מדריכים ארציים במשרד החינוך בנושא הדיאלוג הרב-תרבותי במערכת החינוך במסגרת ימי עיון שהיחידה מקיימת בחודש יולי 2022. שתי קבוצות בשלומי בצפון – בהם השתתפו מדריכים למקצועות למידה שונים, ולגילאים שונים; ושתי קבוצות בעלות הרכב מקצועי דומה בבית יציב, באר שבע. מנהלת היחידה השתתפה בקורס של המדרשה להנחיית קבוצות מפגש רב-תרבותיות וזו-לאומיות ומצאה שחווית הלמידה של המתודה והתכנים מתאימים לקורסי ההכשרה למדריכים. יות הארציים שבאחריותה. נושאי הסדנאות שהועברו תואמו במשותף ועסקו בנושא הדיאלוג הרב-תרבותי דרך סוגיות

שונות - 'מהי תרבות' ו'מהי הזכות לתרבות', וכיצד חברות שונות מקדמות או מעכבות את מימוש הזכות. בהמשך בחנו את ההיתכנות למימוש חברה רב תרבותית, ובדקנו כיצד יש להתייחס בהדרכות למפגשים בין תרבותיים המתרחשים מדי יום בין כתלי בית הספר.

קורסי הכשרת מנחים/מנחות בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"

הצורך בקורסי הכשרה להנחיית מפגשים עלה על רקע האלימות והקיטוב בין קבוצות שונות בחברה הישראלית ובעיקר לאחר אירועי מאי 2021, שיצרו קיטוב ומשבר חברתי ואזרחי עמוק בין קבוצות ומגזרים שונים בחברה. צורך זה עולה בקנה אחד עם החזון של מדרשת אדם – הכשרת מנחים ומנחות אשר ידעו להנחות בשיטת ההנחיה הייחודית של המדרשה, ולעשות שימוש במגוון התוכניות שנכתבו עד היום.

כפי שתוארנו בדו"ח השנה הקודמת, בקיץ 2021 קיימנו בירושלים 3 קורסים להנחיית קבוצות בדגש על הנחיית מפגשים דו-לאומיים ורב-תרבותיים, בשיטת ההנחיה הייחודית של המדרשה "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה" המשלבת לימוד עיוני בתהליך קבוצתי-חוויתי. כל קורס התקיים במהלך 4 ימים מלאים, 30 שעות לימוד והיווה שלב א' ללימוד שיטת ההנחיה. השנה, קיימנו ארבעה קורסים – שני קורסים של שלב א' להכשרת מנחי קבוצות מפגש, ושני קורסים של שלב ב', לבוגרי שלב א' שהשתתפו בקורסים של מדרשת אדם בשנים האחרונות. היקף כל קורס 30 שעות לימוד. כל הקורסים הוכרו לגמול השתלמות עם ציון במסגרת אופק חדש, משרד החינוך.

בקורס שלב א' נלמדו מושגי יסוד דמוקרטיים לצורך הבנת תהליכים קבוצתיים ותהליכים חברתיים בחיי היומיום ועסקו בנושאים, כמו: אקטיביות ופסיביות בתהליכי קבוצה דמוקרטיים; היכרות עם סוגים שונים של שוויון; שוויון בין פרטים ובין קבוצות – דילמת היסוד של קבוצות מפגש; זכויות מיעוטים בקבוצה; יחסי רוב ומיעוט; נלמדו שני השלבים הראשונים של השיטה והמשמעות של המרת קונפליקט בדילמה בתהליך הנחייה דמוקרטי; בקורס שלב ב' התמקדו בלמידה ובהתנסות בשלב השלישי של השיטה – כיצד לעבור ממצבי דילמה לפרקטיקה יצירתית, המאפשרת מימוש זכויות מיטבי לכל השותפים בחברה הדמוקרטית, באמצעות לימוד ותרגול שיטות לפתרון סכסוכים.

בקורסי הכשרה שקיימנו מקיץ 2021 ועד היום השתתפו 96 נשים וגברים, יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, בגילאים שונים מתחומי עיסוק מגוונים: א.נשי חינוך בחינוך פורמאלי והבלתי פורמאלי, במוסדות אקדמיים ואחרים, פעילים ופעילות חברתיים ובארגונים המקדמים חיים משותפים, עובדי מנהל ציבורי ורשויות ועוד. עולמות התוכן השונים, מהם מגיעים המשתלמים, ומגוון הזהויות אליהן הם משתייכים מעשירים מאוד את הדיאלוג ואת מגוון הנושאים המועלים לדיון.

בסיכום כל אחד מהקורסים, המשתתפים הודו על ההנחיה המקצועית שחו; העריכו את האמצעים המתודיים המגוונים; הבינו את מורכבות התכנים והתהליכים הנדרשים להנחיה בכלל, ולהנחיית מפגש ים בפרט; וביטאו את הערכתם לניהול הארגוני ולתנאים הפיזיים שאפשרו להם לעבור את ימי הלמידה הארוכים.

בספטמבר 2021 התקיים קורס הכשרה שלב א' בכפר קרע, בשיתוף עם ארגון "שכנים של שלום". השתתפו 23 גברים ונשים, יהודים וערבים. משתתפי הקורס שבחו את ההנחיה, התכנים ואת החוויה שעברו וביקשו לקיים קורס שלב ב'. דברי אחד המשתתפים שפרסם בדף הפייסבוק שלו: *שלום חברים! מתרגש מאוד לשאת אתכם שסיימתי קורס הנחייה למפגשי יהודים וערבים מטעם - מדרשת אדם לדמוקרטיה ולשלום, ע"ש אמיל גרינצוויג ז"ל.בכוונתי לשלב את המיומנויות שרכשתי בקורס עם עולם הספורט והאימון, בפעילויות שמחברות בין מגדרים בחוויות הצלחה משותפות, הקשבה, שיתוף פעולה, הצבת יעדים ומטרות משותפות. תודה למנחים המאלפים דר' אוקי מרושק ולמר סאבר ראבי, ממדרשת אדם*

לדמוקרטיה ושלו, תודה ליולנדה המקסימה על הלווי והתמיכה. תודה מיוחדת לפרופסור רחל אליאור שהסבה את תשומת ליבי לקורס.

בפברואר 2022 התקיים בכפר קורס הכשרה שלב ב' גם הוא בשיתוף עם ארגון "שכנים של שלום". השתתפו 18 גברים ונשים, יהודים וערבים, בוגרי שלב א'. גם קורס זה זכה לשבחים מרובים.

"השתתפתי בקורס פתרון סכסוכים, שלב ב' של מדרשת אדם, אשר התקיים בכפר קרע. הקורס תרם לי מאוד, והביא גישה חדשה לפתרון של קונפליקטים בעיקר בהתייחס לסיכסוך היהודי ערבי. אני פעילה בקבוצות מעורבות, הקורס חידש לי והביא גישה ייחודית, שמבוססת על עקרונות הדמוקרטיה ועל שוויון והוגנות. קיבלתי הרבה חומר למחשבה, רעיונות חדשים לפתרון סיכסוכים, וגישה לחיים. הקבוצה המעורבת וההתנסות בזמן אמת בדינמיקה קבוצתית, שילוב הלמידה האקדמית הצליחו לגעת ולעזור בהפנמת התוכן הנלמד ויישומו. הרגשתי מעורבת בתהליך קוגניטיבי ורגשית, ומאוגרת. אני מלאת הערכה, ומוקירה תודה למנחי הקורס מר סאבר ראבי וגב' אוקי מרושק קלרמן."

"השתתפתי בסמינר לפתרון סכסוכים, שהתקיים בכפר קרע עם אוכלוסייה מעורבת - יהודים וערבים. למרות שאני קרובה לנושא כבר שנים רבות, התודעתית למודל יחודי שעוסק בחיבור בין דמוקרטיה ושלו, מאפשר התמרה של קונפליקטים, שפתיחתם מגבירה לעיתים את העוינות ויוצרת יאוש וריחוק בין המשתתפים, לדילמות פנימיות שמאפשרות חיבור, הבנה מעמיקה ונסיון משותף למצוא פתרונות שיתאימו לשני הצדדים. הסמינר יצר קרבה והרגשת אחריות משותפת לקידום שוויון וחיים משותפים על פי ערכי הדמוקרטיה והשוונות התרבותית-לאומית. בהערכה גדולה למנחים ולמדרשת אדם לשלו ודמוקרטיה."

פורסם בדף הפייסבוק: "תכירו את החבורה הסודית שלי לדרך! זו קבוצה קטנה של אנשים מכל הארץ עם חלומות גדולים מאוד, בניצוחה של דר' אוקי מרושק-קלארמן, מנהלת מדרשת אדם לדמוקרטיה ושלו על שם אמיל גרינצוויג ז"ל. אין מילים שיוכלו להסביר את המתנה שקיבלנו וחוונו בולנו יחד, עם סיומו של החלק השני של הקורס המרתק והמשכיל להכשרת מנחים למפגשים דו-לאומיים, בשיטה ספציפית שפותחה ונחקרה במשך 30 השנים האחרונות, על ידי צוות מדרשת אדם בירושלים. המתנה שקיבלנו ותרגלנו כולנו בקורס, זו היכולת לפתור סכסוכים וקונפליקטים קשים ומורכבים - כן זה אפשרי! דר' אוקי ומנהל התוכנית החינוכית מר סאבר הוכיחו לכולנו שניתן לחנך לשלו בין שווים - ללא פשרות וללא ויתורים!"

ביולי 2022 התקיים קורס בירושלים - הכשרה להנחיית קבוצות מפגש - שלב א'; 4 ימים רצופים, 30 שעות לימוד. השתתפו 16 נשים וגברים, יהודים וערבים. גם קורס זה זכה לשבחים רבים.

באוגוסט 2022 קיימנו בירושלים קורס שלב ב' להנחיית קבוצות מפגש - 4 ימים רצופים, 30 שעות לימוד. השתתפו בו 15 נשים וגברים, יהודים וערבים בוגרי קורסי הנחיית קבוצות שלב א'. אלו המשובים שכתבו המשתתפים.ות:

"התכנים חשובים ומעניינים, מתומצתים ומובאים בדוגמאות - גם מהעולם והסכסוך וגם המשתתפים הביאו תכנים מעניינים. הצוות מעולה, משלים אחד את השני, מחדדים אי-בהירויות, מאתגרים ונעימי מזג ומנחים בתיאום אחד עם השניה. קבוצה נפלאה של אנשים מעניינים אשר עיסוקם בחיים המקצועיים והאישיים מעניין - מבחינת הזהויות המורכבות והעגולות. כמובן שהיו חסרים עוד משתתפים פלסטינים. תודה על חוויה מלמדת ומאתגרת, מעניינית, כייפית ולכן משמעותית בשבילי. מחכה לשלב ג' של הקורס."

"התכנים היו מרתקים, הרחבה מעמיקה של שלב א'. הקבוצה היתה קטנה ואיפשרה אינטימיות. התהליכים היו עמוקים לעיתים הרגישו אינטנסיביים מדי. האינטנסיביות תורמת לחוויה עם זאת, ההפנמה בזמן קצר ועמוס - מאתגרת. המנחים העבירו את החומר בצורה בהירה ועזרו כשביקשנו הבהרות. 2 חלקי הקורס התחברו לעוד דרך חשיבה אחרת ומרתקת. אני מעוניינת להמשיך לשלב ג'."

"מאוד נהייתי ושמחתי שהתכנים כללו הפעם את שלב ניתוח העמדה, הצרכים ופתרונות בקונפליקט - אפשר היה לראות ממש איך זה מחולל שינוי בהבנה של "הצד השני" בקונפליקט. המודל התבהר מאוד גם בזכות הדיונים וההרצאה של אוקי. הקבוצה היתה מאוד טובה! כולם היו מאוד פתוחים ושיתפו והיתה אוירה מאוד חיובית ואפילו הומור שתרם לגיבוש החברתי. למרות שהיו רק שתי נציגות מהמגזר הערבי הן היו מאוד משמעותיות ומיוחדות, כל אחת בפני עצמה הביט החברתי שהיא מביאה. המנחים היו מאוד "מאפשרים" ולמדנו הרבה - היתה תחושה של כימיה ופתיחות מצד המנחים שבאמת הקשיבו למשובים ושינו "תוך כדי תנועה" בתוך מהלך הקורס מתוך רגישות והבנה לצרכים ולתכנים שהועלו בדיונים בקבוצה. למשל דיון בסכסוך והבאת הפעלות מותאמות לבקשות. היתה לי חוויה מעשירה ומלמדת. אשמח להמשיך לשלב ג'."

כבר היום יש פניות רבות מאוד להשתתף בקורס כזה ובקורסי המשך. במהלך שנת תשפ"ג נקיים קורסים לקבוצות חדשות להכשרת מנחים. ותבטיט מדרשת אדם שלב א' בירושלים (יהיו קורסים גם בצפון או במרכז); נקיים קורסים של שלב ב' ונקיים קורס של שלב ג' בירושלים ובכפר קרע.

פרויקטים עם ארגוני החברה האזרחית וקורסים לקבוצות שונות

הכשרת בני נוער למנהיגות חברתית דמוקרטית באופקים, בשיתוף עמותת חוסן קהילתי אופקים

פרויקט ייחודי זה להכשרת בני ובנות נוער למנהיגות ולמעורבות חברתית-דמוקרטית התקיים בשיתוף עם יהלומה זכות, מנכ"לית עמותת "חוסן קהילתי אופקים". תוכנית ההכשרה התקיימה במסגרת המיזם של הארגון להכשרת בני נוער בגילאי 15-18 למנהיגות חברתית: "מנהיגות הנוער הוקמה לחיזוק המודעות והחוסן העירוני בשגרה ובחירום. הנוער המהווה ערוץ להגשמת החזון החלוצי לסולידריות, אחריות הדדית וקולקטיבית לקהילה הוא זה שיהיה שותף בהובלה ובהעצמת חוסנה של העיר אופקים."

התקיימו שלושה סמינרים בהם השתתפו 20 בנים ובנות בגילאי 15-18, המדריכים ומנהלת התוכנית ושולב בה גם בחור עם צרכים מיוחדים מבוגר יותר. קבוצה ייחודית זו הייתה פעילה מאוד לאורך כל הסמינרים, עם יכולת גבוהה מאוד של הבנה חברתית והפנמה של התכנים שנלמדו, ורצון עז להעמיק ולהמשיך בלמידה.

הסמינר הראשון התקיים בירושלים בדצמבר 2021 והוקדש להיכרות עם מושגי יסוד דמוקרטיים – שוויון, הכרעת רוב ובירור אפשרויות למעורבות חברתית. אלו הדברים שכתבה יהלומה בתום הפעילות:

מנהיגות הנוער "יהלומה החוסן" בועטים וקופצים בשלבי המנהיגות והאחריות בעיר ירושלים במדרשת אדם, קורס מד"צים בנושאי דמוקרטיה. מה? דמוקרטיה? כן, כן, כן הזדהות, מודעות ועיבוד נתונים בנושאי שיוויון הזדמנויות, העדפה מתקנת, יחסי כוחות בין מיעוט ורוב. היה זה מפגש משמעותי ומעורר חשיבה יקח לנו כמה ימים לעבד הכל. תודה לד"ר אוקי מרושק המדהימה על פתיחת הלב, למיכל לוין על ההדרכה וליולנדה על הארגון. למדריכה בתי לירז גולן, למנהלת תחום נוער איריס אדרי, לרוחמה כהן על הארגון. עבורי היום הזה היה התגשמות חלום, אפשר לחבר ולתכלל את חמשת שנות לימודי במדיניות ציבורית ולרכז את המסרים הבסיסיים לנוער דרך משחקי שוקולד, בחירות ובעיקר שיח עומק. תודה

הסמינר השני התקיים במרץ 2022 באופקים והוקדש לבירור מושגים שונים של שוויון ולמיומנויות הנחיה – מנהיגות והובלה. אלו דברים שכתבו המשתתפים:

נסטה תלמידה: זה היה יום מאוד מעצים ומרתק, באמת חוויה בלתי נשכחת של פעם בחיים. למדנו הרבה על המושג שיוויון, גילינו שבתוך המושג הזה יש כל מיני סוגי שיוויונות, אם זה שיוויון הזדמנויות, שיוויון בתוצאות וכו'. היה שיח מאוד פורה, כל אחד הביע את דעתו כלפי מגוון נושאים והעשרנו את הידע שלנו בנושאים שלא שמענו עליהם לפני. מעבר לכך נהנתי מהחוויה הזו שעברנו כקבוצה, הרגשתי את הגיבוש בינינו ואת הסבלנות והסובלנות כלפי כל אחד ואחת בקבוצה. כל אחד הרגיש חלק גדול ביום הזה, ואני מאמינה שמעבר לתעודת המדצ"ים שקיבלנו בסוף היום המדהים הזה, קיבלנו כלים וידע שיכול לעזור לנו להמשיך החיים שלנו.

ניתאי תלמיד: קודם כל אני רוצה להתחיל בזה שכל המפגשים, החל מירושלים ועד אתמול היו חוויה מדהימה לחלוטין ואני מאוד שמח שהיה לי הכבוד לקחת בזה חלק. עסקנו הרבה במושגי השוויון שהם לא נושא פשוט לדיבור והגענו למסקנה שפעמים נראה שוויון הוא לא תמיד דבר הוגן ושיש אנשים שצריכים "נקודת התחלה" שונה בשביל שהתוצאות יהיו הוגנות. כל אחד קיבל את ההזדמנות להביע את דעתו ואת נקודת מבטו הייחודית על סוגי השוויונות השונים. תובנה נוספת שלקחתי איתי היא שאין שום בעיה אינדיבידואלית, תמיד יש עוד קבוצה או תת קבוצה שמתמודדים עם אותה הבעיה ולפעמים עדיף להתאחד כדי להגיע לפתרון המתאים.

ליעד תלמיד: תחילה אומר תודה, כל מפגש שהיה לנו למדנו כל כך הרבה, למדנו לשתף פעולה לראות את הצד של כל אחד. למדנו על שיוויון, מיעוט, רוב ודמוקרטיה, ומתי כל אחד מהם הוגן. כבר במפגש בירושלים, שהתחיל בנסיעה חוויתית וכפית של

כולנו, משחקים כפים שמהם למדנו המון. החוויה שהיתה בפגישה השנייה, הייתה מגבשת אפילו יותר. דיברנו על שיוויון זהה ושונה ומתי זה הגון קיבלנו את תעודת המד"צים שאיתה גם הגיעה הרגשה נהדרת של סיפוק אחרי תהליך מייגע וכיפי, אך הגיעה עם זה גם אחריות, להפיץ לעולם את כל מה שלמדנו ולהשתמש בזה על הצד הטוב ביותר. הקבוצה שלנו הכירה במפגשים הללו אחד את השני כל כך הרבה יותר טוב, ולמדנו על העולם מכל כך הרבה זוויות חדשות. הכלים שקיבלנו ילוו אותנו לכל החיים, ומכאן זה תפקידנו להעביר אותם ולגרום לשינוי בכל שנהפוך את העולם למקום יותר טוב.

הסמינר השלישי התקיים ביוני 2022 בירושלים והוקדש ללימוד נושא פתרון סכסוכים. אלו דברים שהעבירה אלינו יהלומה לסיכום:

מפגש זה הינו שיא מבחינת עשייתנו והוא אחד הדברים המשמעותיים שקרו לנו עם בני הנוער בשנה האחרונה. אנו מצומצמים מאוד תקציבית כל עשייתנו התנדבותית לכן זכינו במעטפת שאתם נותנים לנו. תודה למיכל, אוקי ויולנדה. ואלו הדברים שאמרו המשתתפים: "הלואי וכל נער יקבל את הכלים שקיבלנו היום"; "רכשנו כלים שיסייעו לנו לנהל את המשברים בחיינו"; "הפרקטיקות שלמדנו היום יסייעו לנו לנתח אירועים בצורה מושכלת"; "למדנו למצוא את דרך המלך לדרכי שלום במערכות היחסים שלנו עם הסביבה"

מדרשת אדם בשיתוף חוסן קהילתי אופקים מחפשות מקורות מימון להמשך והרחבת התוכנית גם בשנה הבאה.

קואליציית הסובלנות בירושלים – פורום מפגש "מזרח-מערב":

ביוזמת הקרן לירושלים הוקמה "קואליציית ארגוני הסובלנות בירושלים" שמטרתה יצירת מסגרת משותפת של ארגונים לקידום הסובלנות בירושלים. בדומה לשאר קבוצות המיקוד של קואליציית הסובלנות, שהתארגנו לעבודה פנימית וקידום מטרותיהן (חרדים, חילופי שפות ועוד), הצענו לקיים מפגשים מונחים בשיטת מדרשת אדם במסגרת פורום חדש של ארגונים העוסקים בנקודות ההשקה שבין מזרח ומערב העיר – בנושאי זכויות, שפה, תרבות וחינוך. הוקם "פורום מפגש מזרח-מערב" שמטרתו להעמיק את ההיכרות בין הארגונים, ולבחון את סוגיית שיתופי הפעולה ביניהם. החל מנובמבר 2021 ועד סוף יוני 2022 התקיימו 5 מפגשים בני 5 שעות כל אחד. ההנחה התקיימה בשתי השפות – ערבית ועברית, ועל ידי מנחה ערבי ומנחה יהודייה מהמדרשה. השתתפו 20 משתתפים. (גרעין קבוע + דמויות מתחלפות) – מנהלות.ים ובכירות.ים בארגונים. במפגשים דנו בערכים המרכזיים של כל ארגון, כיצד ערכים אלו באים לביטוי בפועל, ומה מקומו של שיתוף פעולה בין הארגונים. מרכיב נוסף בתהליך, היה היכרות עם מספר ארגונים וביקור אצלם, מה שעורר סקרנות רבה ושאלות לגבי האפשרויות לשיתופי פעולה. המפגש האחרון התקיים בחודש יוני, בו סיכמנו את התהליך שעברנו, העלנו מחשבות נוספות על יעדי הפורום והשפעתו על המרחב הציבורי הירושלמי, ובהתאם לכך הצבנו לעצמנו יעדים חדשים להמשך התהליך בשנה הבאה.

מרכז תוכן קיימות, יער ירושלים, מרכז ציפורי:

התכנית "איכות סביבה ודמוקרטיה" שפותחה במדרשת אדם לפני מספר שנים הרחיבה את תחומי ההתמחות של החינוך לדמוקרטיה לכיווני חשיבה חדשים כמו קיימות, והקשר ההדוק בין סביבה לבין חברה. הזדמנות חדשה זו הביאה את מדרשת אדם להצטרף לצוות ההיגוי שהקים ופיתח את מרחבי-הלמידה לקידום הקיימות ביער ירושלים, שבמרכז ציפורי. מפגשי צוות ההיגוי כללו דיונים בין נציגי הארגונים השותפים, מטרות הלמידה ביער ירושלים, בירור הצרכים הייחודיים הנובעים מלמידה מחוץ לכתה, הזדמנויות ללמידה חלופית, סיורים ועוד. בשלב השני, התקיים ביער פיתוח פיזי של השטח וחשבנו מה תהיה הדרך הנכונה ביותר לקבל את הקהל באופן השוויוני ביותר; כיצד להנכיח בשטח בפועל את העובדה שחיים בעיר יהודים וערבים הדוברים שפות שונות. על בסיס עקרון השוויון, הוחלט כי כל השלטים שיוצבו ביער יהיו בשתי השפות, ובמקומות מסוימים נוסף גם אנגלית. בחודש הקודם הוצבו השלטים, המוגשים בשתי השפות. אנו מצפים כי בשנה הבאה יגיעו קבוצות רבות, וביניהן גם קבוצות דו-לאומיות שתוכלנה לקיים מפגש שוויוני, וליהנות מהמתקנים החדשים. במהלך השנה הבאה יש בדעתנו לפתח תכנית ייחודית לקיום מפגשי ילדים ובני נוער ביער ירושלים, שתעסוק בחיבור בין נושאי סביבה, קיימות וחברה.

הורים לילדים עם צרכים מיוחדים – פורום אקטיביסטי:

בשנה הקודמת 2020-21, קיימנו במנהל גנים קורס מנהיגות קהילתית לקבוצת הורים לילדים צרכים מיוחדים. בוגרי הקורס החליטו, בסיוע והדרכה של מדרשת אדם, להקים פורום הורים שייצג את משפחות צמי"ד בשכונה, שיקיים שיח מתמשך עם הנהלת המנהל הקהילתי, במטרה לתת מענה רחב ככל הניתן למימוש זכויותיהם. הפעילות הסתיימה בתחושת סיפוק רבה כשבסיומה הקבוצה יצרה מסמך עבודה הכולל את מטרותיה ויעדיה, וכן את הצעדים שיש לנקוט למימושם, ולהרחבתם. השנה המשכנו להיות בקשר עם חברי הקבוצה וליוונו אותם בתהליכי חשיבה ועשייה, המקדמים את מימוש הזכויות של כלל הקהילות הרלוונטיות. הידע שנלמד במסגרת הקורס, והתקווה שנוצרה, גרמו להם להמשיך והם הצליחו להקים מסגרת התנדבותית שהרחיבה את השפעתה לשכונות ולקהלים נוספים. כיום, הקבוצה המורחבת מונה כ-25 פעילים. 15 שכונות ירושלמיות, הנמצאים בקשר עם מחלקות עירוניות שונות, לקידום ומימוש זכויות ילדיהם. אנו נמשיך להיות עימם בקשר ונלווה את המשך הפעילות.

סמינרים להכשרת מנהיגות דמוקרטית בדואית למכינות הבוגרים של מרכז כוכבי המדבר, בנגב:

השנה החל פרויקט חדש ביוזמת מדרשת אדם עם המוסד החינוכי בנגב "כוכבי המדבר". מוסד זה מקיים רצף של תוכניות חינוכיות עם בני נוער ועם בוגרים בדואים צעירים וצעירות במסגרת החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי. מטרתו פיתוח דור חדש של מנהיגות בדואית צעירה, שתשנה את המציאות בקהילה הבדואית ובמרחב הנגב. כוכבי המדבר פועלים במסגרות: חינוך פורמלי "בית ספר כוכבי המדבר למנהיגות" (גילאי-18-14); ובחינוך הבלתי פורמלי עם בני נוער (גילאי 18-12) ובמסגרת מכינות לבוגרים של שנה אחת: "חממה למנהיגות ויזמות" לבנים (גילאי 19-18), "ראידאת להעצמה נשית ומנהיגות" לנשים (גילאי 19-18) ותוכנית ייחודית לבוגרים גילאי 20+.

בעקבות פגישות עם צוות הניהול של "כוכבי המדבר" הוסכם שמדרשת אדם תקיים פעילות עם קבוצות הבוגרים שתתמקד בהיבטים של פיתוח מנהיגות דמוקרטית המבוססת על חיים משותפים, שוויוניים, חיזוק הזהות האישית, הקהילתית והכרה בזהויות השונות של החברה הישראלית. בתוכנית ההכשרה לנשים יעסקו ספציפית בנושא זכויות נשים ובמקומן של נשים בפוליטיקה הישראלית בכלל והערבית במיוחד. התכנים יהיו בהלימה עם תכנית המכינה הכוללת ובתיאום עם הצוותים של כוכבי המדבר. בפברואר 2022 התקיים סמינר בן יומיים בירושלים לשתי קבוצות נשים של מכינת "ראידאת" וסמינר למכינת הבנים "החממה" בבאר שבע. הסמינרים התמקדו בהיכרות עם מושגי יסוד דמוקרטיים ובבירור משמעותם בתהליך הקבוצתי, בכללן בירור מושגי מהי זכות, מושג השוויון ווגי שוויון, סוגי רוב ומיעוט, הכרעת רוב ועריצות רוב. תוכנו סמינרים נוספים שהיו אמורים להתקיים ביוני ובולי 2022, אולם לא יצאו לפועל בשל אילוצי מערכת וזמן.

בישיבות שהתקיימו לקראת סוף שנת הלימודים, הוסכם לקיים סמינרים בתשפ"ג לקבוצות חדשות של המכינות. המועדים ייקבעו מיד לאחר חגי תשרי.

סדרת קורסים מקוונים בנושא "היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי פלסטיני":

מדרשת אדם קיימה לאורך השנים פרויקטים ותוכניות רבות שעניינן הכשרת נשים לאקטיביזם חברתי ופוליטי שהתמקדו בלימוד ותרגול התבוננות מגדרית על הסכסוך הישראלי פלסטיני ובניסיון לבחון מהו הקול הייחודי שלנשים בהקשר זה. פרויקטים כמו: נשים בפוליטיקה בשביל השלום; בונות עתיד משותף – נשים מובילות לשלום ביטחון; החל מנובמבר 2020 המדרשה קיימה קורסים מקוונים רבים בנושא פמיניזם על היבטיו השונים בעיקר במסגרת הקורסים הבינלאומיים שלנו בזום (הקורסים הבינלאומיים מתוארים בהמשך).

השנה המדרשה קיימה סדרת קורסים מקוונים למשתתפות ישראליות וערביות בנושא: "היבטים מגדריים של הסכסוך הישראלי פלסטיני". 4 קורסים נוספים בנושא התקיימו במסגרת בינלאומית ומתוארים בהמשך.

מטרת הקורסים לפתח ראייה ייחודית של נשים על הסכסוך הישראלי פלסטיני, כדי לממש את זכותן המעוגנת בהחלטה 1325 להשתתף בתהליכים של קידום השלום בין העמים. וכן כדי למסגר מחדש את הסכסוך במטרה לייצר רעיונות פורצי דרך להיחלץ מהמצב בו אנו נמצאות.

הסוגיות שהועלו לדיון: רובם של המודלים המוצעים למו"מ ולפתרון סכסוכים נוצרו על ידי גברים, האם הם רלוונטיים לנשים?; האם הסוגיות הקלאסיות של המו"מ בין ישראל לפלסטין הן אלו המעסיקות נשים (ביטחון, ירושלים, גבולות ופליטים); האם קיים נרטיב נשי של הסכסוך הישראלי פלסטיני? אם כן מהו? האם תיאור נרטיב השחרור היהודי-ישראלי ונרטיב הנכבה של הפלסטינים נותנים ביטוי הולם לחוויה ההיסטורית של נשים את העבר, והאם תיאורים אלו משרתים את הצרכים של נשים או להיפך? מה משמעות הפתרונות המוצעים לסכסוך (שתי מדינות לשני עמים, מדינה אחת, פדרציה, וכד') לחייהן של נשים? האם לנשים יש פתרונות אחרים ומהם?

שני קורסים התקיימו בשיתוף עם תנועת נשים עושות שלום נע"ש במהלך 6 מפגשים מקוונים במרץ-מאי 2021. השתתפו בהם 35 חברות נע"ש.

קורס נוסף התקיים בשיתוף עם פורום המשפחות השכולות לחברות הפורום – ישראליות ופלסטיניות. היה זה קורס ייחודי ומאתגר שהועבר בהנחיה משותפת של מנחה יהודייה ומנחה ערבייה, בליווי תרגום סימולטני. התקיימו 10 מפגשים מקוונים בהם נידונו הסוגיות הנ"ל.

"שפה יפואית" – תוכנית של הטלוויזיה החברתית בשיתוף מדרשת אדם:

מדרשת אדם הוזמנה על ידי הטלוויזיה החברתית להנחות את הנושא של הנרטיבים הישראלי והפלסטיני של יפו במסגרת תוכנית הכשרה שלהם בה השתתפו קבוצת תושבי ותושבות יפו ערביות-ים ויהודיות-ים המגיעות-ים מרקע אקטיביסטי בשטח או העוסקות-ים ב"שפה המדוברת" או ב"שפת הוידאו". התוכנית כללה שלושה מעגלי תוכן: "נרטיבים", "דוקו-סטוריטינג", "שפה". אנחנו הוזמנו להנחות את מעגל "הנרטיבים". התקיימו מפגשי הכנה ותכנון ליצירת סינרגיה בין שלושת מעגלי התוכן. ברצוננו לציין את הארגון המצוין של ההשתלמות, ואת שיתוף הפעולה הבין-ארגוני, בין הטלוויזיה החברתית לבין מדרשת אדם, אשר סייע בחיבור כל חלקי התוכנית.

הקורס התקיים ביפו במסגרת 4 מפגשים בשעות הערב בהנחיה משותפת של מנחה יהודיה ומנחה ערבי. מטרתו היה לחדד את ריבוי הנרטיבים הנקשרים ל"סיפור" של יפו, ולבחון מהן הדרכים הראויות להנכיח אותם במרחב הציבורי (הפיזי), וברשתות החברתיות. המפגש הראשון ביסס את ההיכרות האישית והתרבותית בין חברי וחברות הקבוצה, אפשר להם להציג את הקשר שלהם ליפו ואת והדאגה והרצון לפעולה לשימור התרבות והצגת המגוון האנושי שבה. במפגש השני עסקו בניסיון למצוא ולהסכים על 5 נקודות-זמן, שבאמצעותן יוכלו לספר את הנרטיב של יפו. בדיון, דובר על הקושי לתת משקל שווה לכל אחד מהאירועים ההיסטוריים; ועל הקושי לקבוע מהי נקודת ההתחלה שהביאה אותנו למורכבות הקיימת כיום ביפו. המפגש השלישי הוקדש לבירור השאלה – אלו קבוצות יפואיות מיוצגות בנרטיב היפואי, ואלו קבוצות מודרות ממנו? מהן הסיבות להדרה? האם וכיצד ראוי להנכיח אותן במרחב הציבורי בכלל, ובסרטים התיעודיים המופקים בתוכנית "לשון יפואית", בכלל. נערך בירור לאילו קבוצות הם התייחסו בסרטים שיצרו, ואילו קבוצות הודרו מהם (וממחשבותיהם), ציינו שהודרו: הרוסים, האתיופים, נשים, פליטים, זוגות מעורבים, פלסטיניות (מהגדה ועזה) נשואות ביפו, הגרעין התורני, מזרחיים, מסורתיים, דתיים, 'ילדי האופניים', ותיקים-חדשים, "הפושעים", הדו לשוניים, עניים (המימד המעמדי). ניכר היה שגילוי הקבוצות המודרות בתרגיל, סייע למשתתפות לחשוב על תסריטים נוספים על אלו שהוצעו תחילה. במפגש הרביעי והאחרון, בדקנו האם וכיצד ניתן להשפיע על המרחב הציבורי, באמצעות בחינה של שמות הרחובות ביפו. שאלנו מיהן הדמויות שאמורות 'לקבל שם של רחוב' ביפו, ואיך ומאלו נימוקים נרצה לשנות את מיפוי שמות הרחובות בעיר. הדיון היה מעניין ביותר ונסב סביב השאלה האם יש לקבע נרטיב מקומי יהודי-פלשטיני, או לייצר נרטיב קוסמופוליטי. לסיכום הם נשאלו עד כמה תרמו להם

המפגשים הנרטיביים והתשובות היו מגוונות. כולם הודו על כך שהמפגש הבינאישי, הדו-לאומי והבין-תרבותי שהתקיים, היווה עבורם חוויה נעימה, שאפשרה לחלקם ליצור קשרים חדשים שיישמרו גם לעתיד. להלן מספר ציטוטים מהדיון המסכם בקבוצה: משתתפת ערבייה: הסדנה אפשרה לי להכיר את יפו בצורה יותר טובה; משתתף יהודי: היה קצר. שמעתי זוויות שונות על יפו, וזה שינה לי את ההתייחסות או הראיה שלי על יפו; משתתף ערבי: התכנית אפשרה לי להכיר אקטיביסטים מיפו, לדון ביחד על עשייה משותפת. זו חוויה שנתנה לי פרספקטיבה לחשוב על דברים אחרים. קשה לנתק בין המפגשים לבין העשייה.

מפגש צוותי חשיבה ישראלים ופלסטינים ביוזמת קרן אברט:

מדרשת אדם קיימה השתלמות משותפת לישראלים ופלסטינים לדיון בשאלת תהליכי הפיוס הנדרשים בין הקבוצות במטרה לקדם תהליכי שלום. ההשתלמות כללה סדנאות בהיקף של 6 ימים מלאים משותפים ומפגשי ביניים של וועדות חשיבה לקראת גיבוש נייר עמדה בנושא הפיוס בין העמים שיוגש למקבלי ההחלטות. עבודת הקבוצה טרם הסתיימה. את ההשתלמות הנחתה מנחה ממדרשת אדם ומנחה פלסטיני.

סמינר הקיבוצים – הרצאות וימי עיון לסגל ולסטודנטים. יות:

המדרשה מקיימת פעילויות משותפות עם המכללה לאורך שנים רבות וגם השנה התקיימו בשתי מסגרות: היחידה לתקווה ישראלית בחינוך - קיימנו יום עיון לסגל האקדמי שבמהלכו למדו על המאפיינים של מרחב פדגוגי ובו יחסי כוח לא שווים; התנסו בהנחיית תהליך פדגוגי במצב זה ולהמשיג את התהליך. הדיונים התמקדו באירועים האלימים האחרונים בחברה הישראלית, ובהעלאת סוגיות תרבותיות ולאומיות קונפליקטואליות בכלל ובסמינר באופן ספציפי וסוגיות מגדריות.

היחידה למעורבות חברתית – התקיימו הרצאות וסדנאות לקבוצות סטודנטים וסטודנטיות במסגרת פעילויות ליום רבין ועסקו בסוגיות של חופש הביטוי, מאבק בגזענות ועוד. הפעילויות התקיימו באוקטובר ובנובמבר 2021.

אירועים ציבוריים מקוונים

במסגרת הפלטפורמה המקוונת המיועדת לציבור הרחב ובמיוחד לפעילי החברה האזרחית שמטרתו העלאה לדיון של סוגיות דמוקרטיות, חינוכיות וחברתיות, התקיימו השנה שני אירועים:

יום הסובלנות הבינלאומי – מודלים שונים של מפגש לקידום הסובלנות:

מדרשת אדם בשיתוף עם ערוץ הפודקסט של ד"ר מיכאל מירו - הפקנו סדרת שיחות/הרצאות מוקלטות על מודלים של הנחיית מפגש בין קבוצות לקידום סובלנות, שלום, דמוקרטיה ושוויון. סדרה זו כוללת פתיח וחמישה מודלים שונים של מפגש. היא הועלתה לרשת החברתית בנובמבר 2021, במסגרת שבוע הסובלנות הירושלמי של קואליציית הסובלנות של הקרן לירושלים. הסדרה הופקה כמענה לצורך של רבים המעוניינים לקיים מפגשים בין קבוצות מקוטבות, כדי לשפר את היחסים ביניהם ולייצר מציאות מכבדת וסובלנית. הסדרה אפשרה לצופים ללמוד על המודלים השונים של מפגשים אותם ניתן לקיים. ההיכרות עם מגוון המודלים עשויה להקל על המעוניינים במפגשים לבחור את המודל המתאים לאוכלוסיות היעד השונות, למצבים האקטואליים השונים ועוד.

בסרטון פתיח לסדרה, <https://youtu.be/RJzPB35TMlc> ד"ר אוקי מרושק קלארמן, הציגה את האתגרים והשאלות איתן יש להתמודד כאשר מקיימים מפגש בין קבוצות. לדבריה, הצורך בקידום סובלנות הופך הכרח קיומי במציאות החברתית פוליטית הקיימת היום, וכדי לתת לו מענה מעשי בשטח, יש לבחון שתי שאלות מרכזיות: מה הגורמים לכך שאנחנו נמצאים בתוך חברה שהיא פחות ופחות סובלנית, מכבדת שוויונית?; מה אנחנו כאנשי חינוך וכאקטיביסטים בחברה האזרחית, יכולים לתרום ולעשות כדי לצמצם את השנאה, ההסתה, האלימות והקיטוב לקידום חברה שוויונית, מכבדת וסובלנית.

1. **המפגש הבין-דתי** – <https://youtu.be/goA2GzSFKvo> - יש הרואים בו מודל מקדם שלום בגלל השותפות האמונית (באל האחד) אליו כפופים בני כל הדתות, יש הרואים בו מקדם שלום בגלל הנחת היסוד של היות כולנו ברואי האל המבקשים את הטוב. הדת על פי מודל זה, עשויה להוות מנוף לקידום השלום באזור שלנו. מציגים את הגישה הזו ע'דיר האני פעילה חברתית, המקדישה את זמנה לקירוב אוכלוסיות שונות בחברה הישראלית; **והרב ד"ר עידו פנטר**, רב קהילה ומומחה למחשבת ישראל ופעיל במיזם לקירוב לבבות.
2. **שותפות בין קהילות** – <https://youtu.be/0orsxyx9-r4> - מודל של גבעת חביבה, המבוסס על בנייה של שותפויות בין צמדי רשויות מקומיות שכנות יהודיות וערביות. חזון התוכנית הוא להמחיש את היתרונות ההדדיים של שיתוף פעולה באמצעות התנסות יומיומית וקידום אינטרסים שונים ומשותפים. מסקנות הפרויקט מדגישות את חשיבות העבודה על אינטרסים משותפים ליצירת חברה משותפת. **ד"ר רן קוטנר** מציג את מודל האינטרסים המשותפים להנחיה וקידום חיים משותפים.
3. **"תקשורת מקרבת"** – מודל של **מרכז מיתרים**: <https://youtu.be/wY5O8qIPTIs> - המודל כשמו, רואה בהעדר התקשורת בין בני אדם את אחד הגורמים המרכזיים לקונפליקטים בהם אנו מצויים. כדי להתמודד עם מצבי קונפליקט בין יחידים וקבוצות עלינו לעבור משיח שיפוטי המבוסס על דעות קדומות והאשמות, לשיח המישיר מבט אל הצרכים שלנו, מתן ביטוי להם ועל האחריות שלנו על מימושם. (בניגוד להאשמת האחר/ת). מציגות את הגישה **ד"ר אמל הדוואה וארנינה קשתן**, מנהלת ומקימה של המרכז.
4. **"להתמודד עם הקונפליקט"** – <https://youtu.be/5Z9jSoVz1OM> - מודל העבודה של בית הספר לשלום בנווה שלום מדגיש את הצורך בהתמודדות ישירה וגלויה עם הקונפליקט, עם יחסי הכוח בין הקבוצות הנפגשות, עם מרכיב הזהות ועם הצורך להתמודד עם הכיבוש. המודל מדגיש בנוסף את הצורך באקטיביזם לשינוי. מודל המפגש של נווה שלום מתמקד בשייכותם הקבוצתית הלאומית ולעיתים התרבותית של המשתתפים. הגישה פותחה ומוצגת ע"ד **ד"ר נאוה זוננשיין**.
5. **"בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"** – <https://youtu.be/gvfuBz6QKq0> - מודל העבודה של מדרשת אדם. ביסודו ההנחה, שחלק גדול מהקונפליקטים בהם אנו מצויים, הינם פרי השלכה של מאוויים פנימיים אישיים וקבוצתיים מוכחשים או שאינם מקבלים ביטוי בתנאים חברתיים ספציפיים. התמודדות עם חלקים אלו הן מהבחינה האישית והן מהבחינה החברתית פוליטית, עשויים לסייע לנו להיחלץ מהקונפליקטים בהם אנו מצויים. השיטה מבוססת על יצירת מודעות הולכת וגדלה לדילמות מייצרות הקונפליקטים ועל התמודדות פוליטית עם הגורמים להיווצרותם. השיח בין קבוצות הקונפליקט מבוסס על הערכים הדמוקרטיים.

אירוע מקוון לציון יום ירושלמי האחרת - "עיר ובליבה חומה – האם נדע לפתוח את שעריה?"

בבכל שנה קיימנו ביוני 2022 אירוע מקוון לציון יום ירושלמי אחר במסגרת אירועי קואליציית הסובלנות. השנה בחרנו לעסוק באתגריה החברתיים בהווה ובעתיד של העיר, בהתבסס על ספרו המרתק של ד"ר אילן אזרחי, "שפוייה בחלומה – גאות ושפל ב-50 שנות איחוד ירושלים"; הספר מתאר את רגעי השפל של העיר בשל קבלת החלטות שגויה (לדעתו), יחד עם התחושה שהעיר תוססת הודות לחברה אזרחית פעילה. בחלקו הראשון של האירוע הופנו שאלות לארבעה דוברים ובחלקו השני התקיימו דיון ושאלות של הציבור בשה"כ השתתפו באירוע כ-50 איש/ה.

הדוברים שהשתתפו באירוע היו: **ד"ר אילן אזרחי** – יליד ותושב ירושלים, מחבר הספר "שפוייה בחלומה"; **סוזאן סייד** – מנהלת שותפה "ירושלמית מדוברת"; **כאמל ג'בארין** – ירושלמי, פעיל חברתי ורכז מתנדבים ב"כולנא"; **בצלאל שטאובר** – יזם חברתי ויועץ אסטרטגי. הנחתה את הערב – חמוטל גורי. שלושה מתוך ארבעת הדוברים, הם נציגי החברה האזרחית הירושלמית המוזכרת בספר, ומובילים ארגונים בקואליציית הסובלנות של הקרן לירושלים. שמענו מכל אחד מהם על האתגרים והקשיים איתם הם מתמודדים בעשייה היומיומית. רבות מהדוגמאות היוו דוגמה לרצון העז לקדם את החיים המשותפים ואת העשייה המשותפת לערבים וליהודים בעיר, למרות הצל הענק של הסכסוך היהודי-פלשתיני.

קורסים בינלאומיים על בסיס שיטת בצוואת "Betzavta- Adam Institute's Facilitation Method"

מדרשת אדם מקיימת קורסים וסמינרים בחו"ל שנים רבות בשיטת ההנחיה של המדרשה "בצוואת – המרה של קונפליקט בדילמה", "Betzavta- Adam Institute's Facilitation Method". בעקבות קורסים אלו נוצרה קהילה של כ-1,000 מנחים ומנחות, רובם מגרמניה שהוכשרו לעבוד בשיטה שלנו. לפני הקורונה היו אלו קורסים פנים-אל-פנים והחל ממאי 2020 פתחנו קורסי הכשרה מקוונים בנושאים אקטואליים שונים.

מאז ועד היום התקיימו 42 קורסים בינלאומיים מקוונים בפלטפורמה שהקמנו "Betzavta – Online Academy". השתתפו בהם אנשים הבאים מתחומי ידע ומקצועות שונים ממדינות כמו: גרמניה, צרפת, שווייץ, איטליה, פולין, ארה"ב, אוסטרליה, ניוזילנד, קמבודיה, הולנד, וייטנאם, הודו, סרביה, הרשות הפלסטינית וישראל. המשתתפים והמשתתפות משבחים באופן קבוע את חווית הלמידה בכיתה הווירטואלית, מזמינים את חבריהם ועמיתיהם להצטרף לקורסים, ויוזמים קבוצות קורסים משלהם במטרה ללמוד יחד. בקשות לקורסים נוספים מתקבלות מדי יום ואנחנו נערכים לתת להם מענה. קורסים אלו מאפשרים היכרות בין אנשי חינוך בעולם, חילופי ידע לקהלים רבים ומסייעים למדרשת אדם בהכנסותיה העצמיות. חשוב לציין שבקבוצות הבינלאומיות משתתפות ומשתתפים ישראלים וישראליות ובאמצעותם נחשפת המדרשה ושיטת העבודה שלה לקהל הרחב.

עם החזרה לשגרה בסוף 2021 ובשנת 2022 קיימנו גם שני קורסים פנים-אל-פנים בגרמניה, בשיתוף עם ארגונים גרמניים, המפורטים להלן.

הקורסים המקוונים שהתקיימו במהלך 2021-2022:

פמיניזם והזכות לעיר Feminism and the Right to the City through the Betzavta method

קורס הכשרת מנחים בנושא הנ"ל למנחים של הארגון הסרבי [Društvo Andragoga Srbije \(DAS\)](#), השתתפו 14 אנשים. יזמה את הקורס ד"ר סימון היין Dr. Simone Heine, שהשתתפה בקורסי הכשרה של המדרשה שנים רבות ומאוד מחוייבת ומעוניינת לסייע בקידום המדרשה. הקורס כלל 8 מפגשים מקוונים, החל מה-19 באוקטובר ועד 21 בדצמבר 2021. הקורס עסק בסוגיות השיתוף הרלוונטיות למושג הזכות לעיר: השתתפות שווה במנגנוני קבלת החלטות בערים בכלל ובערים מעורבות באופן מיוחד; אילו מנגנונים של שיתוף אזרחים בקבלת החלטות יתנו ביטוי מיטבי לזכות לעיר?; תכנון עירוני וייצוג שווה – כיצד להביא לביטוי את השוויון בין הקבוצות השונות בתכנון העירוני; ייצוג שווה של ההיסטוריה של הקבוצות המאכלסות את המרחב העירוני; תרבות, לאום ומגדר והייצוג השווה שלהם בערים השונות; היחס לפליטים ולמהגרים בערים מעורבות ובכלל.

דמוקרטיה ואיכות סביבה – קורס עם ארגון LPB – המחלקה לחינוך אזרחי של באדן ויטנברג, גרמניה:

קורס משותף לאנשי חינוך בנושא [The State Agency for Civic Education Baden-Württemberg](#) – קורס משותף לאנשי חינוך בנושא "דמוקרטיה ואיכות סביבה" שהתקיים בנובמבר-דצמבר 2021. הקורס עסק בבירור הקשר שבין שוויון לקיימות; האם שוויון חברתי-פוליטי מקדם קיימות? הקשר בין הזכות לבריאות לקיימות, ובין הזכות לתרבות לקיימות? האם ועד כמה צריכה המדינה להיות מעורבת בנושאי איכות הסביבה, ועוד.

האוניברסיטה הטכנית בברלין Technische Universität Berlin

האוניברסיטה הטכנית בברלין מקיימת סדרת השתלמויות בינלאומיות בזום בהנחיה משותפת עם מדרשת אדם, ביוזמת של ד"ר אנדרה באייר Baier André מרצה ורכז תוכניות קיימות בטכניון בברלין. ד"ר אנדרה באייר הוא בוגר

השתלמויות מדרשת אדם ומנחה מוסמך בשיטת בצוותא. הקשר עם האוניברסיטה הוא מפירות עבודת ההנחיה בגרמניה. הקורסים עוסקים בקשר שבין יחסי הכוח הפוליטיים כלכליים לבין אי-השוויון הקיים ובבחינת האפשרויות לשינוי. עד היום התקיימו חמישה קורסים (קורס נוסף יפתח בהקדם) בהם משתתפים מגרמניה, ישראל, איראן, סודן, תורכיה, קמרון, אירלנד ועוד. שלושה קורסים התקיימו בשנה קודמת ושניים בשנה הנוכחית: הקורס הראשון התקיים בפברואר 2022; קורס שני התקיים באפריל-מאי 22 ועסק בנושא "אקדמיה, דמוקרטיה וחופש ביטוי".

חינוך לשלום בעיתות מלחמה [Educational tools for addressing the effects of war](#) –

הקורס נבנה והוכן בעקבות המלחמה באוקראינה בשיתוף עם סבינה זומר, **Sabine Sommer, Germany** מנחה ותיקה שהוכשרה בשיטת בצוותא והשתתפה בקורסים רבים של המדרשה. בשני הקורסים שהתקיימו – הראשון באפריל 2022 והשני ביוני-יולי 2022, השתתפו משתלמים מישראל, גרמניה, ארה"ב, פלסטיניות, נציג מאפגניסטן ועוד. בקורס הוצג מודל החינוך לשלום של מדרשת אדם.

סדנאות בנושא "חינוך נגד גזענות בשיטת בצוותא" לקבוצת מורים ומורות מהגליל העליון ומשטוטגרט גרמניה

במסגרת פרויקט של המכון [SCORA – Schools Opposing racism and antisemitism](#) בשטוטגרט, התקיימו הרצאה וסדנה (אפריל 2022) להיכרות בנושא טיפול בגזענות בתקופות משבר בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה". בעקבות ההרצאה פנו אלינו לקיים קורס מקוון לצוות שיציג בהרחבה את השיטה ואת התוכנית נגד גזענות. בתום המפגש הביעו רצון להמשיך את ההכשרה עם מדרשת אדם. בינתיים הוזמנו לקיים מפגש הכנה ל-15 מנהלי בתי הספר מכל הארץ המקיימים מפגשים בין בני נוער ישראלים וגרמנים. המפגש התקיים ויש בקשה להמשיך הליווי של קבוצת המנהלים הזו.

בית הספר פולה פירסט, ברלין [Paula-Fuerst-Gemeinschaftsschule](#)

במסגרת ביקור לימודים של קבוצת מורים ותלמידים מביה"ס מגרמניה בישראל, יצרו המשתתפים מגרמניה קשר עם מדרשת אדם להיכרות עם הפעילות והתוכניות שלנו. בית הספר הוא רב-גילאי מיסודי ועד כיתה י"ג. מפגש ההיכרות התקיים ב-23 במאי (במרכז ציפורי) והוצגה בפניהם שיטת העבודה הייחודית של המדרשה "בצוותא" וכן התוכניות העוסקות בעיקר בנושאים של מאבק בגזענות, חופש הביטוי ומפגשים. נבדקות האפשרויות להמשיך שיתופי פעולה בעתיד.

קורס בנושא [Shaping Democracy in Germany and Israel – Together! Betzavta!](#) שהוזמן על ידי ארגון

[ConAct – Coordination Center German-Israeli Youth Exchange](#) **ConAct**

קורס מקוון ייחודי שתקיים באוקטובר 2021 בהנחיה משותפת עם [סוזאנה אולריך Susanne Ulrich](#) מנהלת התוכניות של מכון למחקר ויישום של אוניברסיטת מינכן **The Center for Applied Policy Research (C·A·P) at the University of Munich, Germany** (מדרשת אדם והמכון מקיימים שיתופי פעולה למעלה מ-20 שנה). בקורס השתתפו אנשי מקצוע העוסקים בהוראת השואה ובחינוך לדמוקרטיה בהקשר זה. הקורס עסק ביחסי ישראל גרמניה בעבר בהווה ובעתיד, והוא בחן כיצד השינויים בחברה הישראלית והגרמנית ישפיעו על תמונת העבר של העמים ועל שיתופי הפעולה המשותפים שלהם להגנה על הדמוקרטיה בעתיד. זהו קורס ייחודי במתכונתו ונעשים מאמצים לשווק אותו לארגונים נוספים העוסקים בקשר הישראלי-יהודי-גרמני. כבר התקבלו פניות בהקשר זה, ואנו מקווים שיניבו תוצאות.

מגדר ופתרון סכסוכים - [Conflict Resolution Through the Prism of Gender](#)

קורס בינלאומי בו השתתפו נשים ישראליות, פלסטיניות, מארה"ב ואירופה. הקורס איתגר את המשתתפות ליצור נרטיב נשי לסכסוך הישראלי-פלסטיני וליצור ידע חלופי חדשני לגישות הקיימות בפתרון סכסוכים, אשר נוצר ברובו המכריע על ידי גברים. קורס זה התקיים במסגרת 6 מפגשים מקוונים באנגלית עם שתי קבוצות – קבוצה אחת

בפברואר 2022 והשנייה באפריל-מאי 2022. (במקביל התקיימו מפגשים נוספים עם 4 קבוצות נשים ישראליות – יהודיות ופלשתיניות, רובן מתנועת נשים עושות שלום ומארגון המשפחות השכולות – שהוזכרו לפני כן).

קורס הכשרת מורים.ות "חינוך לדמוקרטיה בשיטת בצוותא" בבית ספר סלע בווינגטון ארה"ב - [Sela Public Charter School, Washington DC](#). בית יסודי ספר רב-תרבותי – מגיל גן ועד כיתה ה', השייך לרשת בתי ספר ציבוריים בארה"ב המשלבים בתוכנית הלימודים שיעור עברית. הצוות והתלמידים מגיעים מקבוצות אתניות ודתות שונות, כולל יהודים וישראלים. הם הביעו עניין בלימוד שיטת "בצוותא" ובתוכנית "אלף בית בדמוקרטיה". בפגישות ההכנה שהתקיימו בזום, נבנתה תוכנית פיילוט שהותאמה לצרכים ולתרבות האמריקאית. התקיימה סדנה בת שני מפגשי זום בני 4 שעות כל אחד, בהם התנסו המשתתפים בשיטת העבודה של מדרשת אדם ובעקרונות העבודה עם הגיל הצעיר. המשתתפים חוו את דרך העבודה והעבירו בצורה ניסיונית 2 פעילויות לתלמידים. תגובת הצוות והתלמידים הייתה חיובית ובימים אלו אנו מנסים למצוא דרך להמשיך את ההנחייה בבית ספר ייחודי זה.

קורסים פנים-אל-פנים שהתקיימו בחו"ל:

קורס מנחים מתקדם "אין דמוקרטיה אחת" התקיים בבאד בוונסן - [Gustve strestmann Institute](#) הקשר עם המכון קיים מזה שנים. באוקטובר 2021 התקיים קורס הכשרה מתקדם, בן שלושה ימים בו השתתפו מנחים ומנחות שהוכשרו בעבר בשיטת ההנחייה שלנו ועובדים במוסדות ובארגונים רבים ביישום שלה. הקורס התמקד במתודולוגיה המעודכנת של השיטה וביישומה בתוכניות חינוכיות ובנושאים אקטואליים, כמו: רב תרבותיות, פמיניזם, קיימות, חברה אזרחית, דמוקרטיזציה של מערכת החינוך ודמוקרטיה בעידן האינטרנט והגלובליזציה. קורס המשך התקיים באוקטובר 2022

קורס "מפגשים" בין קהילת מהגרים אפגנים לקהילה המקומית בדרזדן, גרמניה עם [ארגון פוקובי Pokubi, דרזדן](#): הארגון הזמין את מדרשת אדם להנחות מפגש בין קהילת הפליטים האפגנים בדרזדן לקהילה הוותיקה במסגרת קורס משותף. הקורס התקיים במשך שלושה ימים 13-15 במאי 2022, והוא עסק בסוגיית זכויות מהגרים במערכת דמוקרטית. <https://www.pokubi-sachsen.de/angebote/betzavta-trainer-innenausbildung>

ההנהלה הציבורית של העמותה

מאז האספה הכללית שהתכנסה ב-11 בנובמבר 2021, חברי הוועד המנהל וחברי וועדת הביקורת קיימו ישיבות במהלך השנה שעסקו בנושאים הבאים:

- תקציב המדרשה ובחינת מקורות מימון נוספים, סיוע בקמפיין גיוס משאבים שקיימנו בפברואר 2022;
- קבלת דיווח מהצוות על הפעילויות המתקיימות;
- גיוס חברי וחברות ועד חדשים ושינויי תפקידים בוועד המנהל.

בוועד המנהל של מדרשת אדם מכהנים כיום חמישה עשר חברים וחברות ובוועדת הביקורת שלושה חברים, שסייעו במהלך כל השנה לפעילות העמותה, ואנו מזדים להם על כך. שמותיהם ופרטים מצורפים.

בינואר 2022 ביקשה נאוה איזין לפרוש מתפקידה כיו"ר העמותה, אותו מילאה 24 שנים. במקומה נבחר גיא בן שחר. נאוה ממשיכה לכהן כחברת ועד מנהל של העמותה.

בדצמבר 2021, ליאור זמיר ביקש לפרוש מתפקידו כחבר בוועדת הביקורת, אותו מילא 10 שנים ברציפות. הצטרפו לוועדת הביקורת יוסי בן בסט ויצחק שריג.

אנו מבקשים להביע שוב את צערנו הרב ואבלנו הכבד על מותו ללא עת, של חברינו עו"ד עאדל פרייג', שהיה חבר בוועד המנהל משנת 2010. הובא למנוחות בכפר קאסם ביום 16.9.22. יהי זכרו ברוך.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות אשר תמכו ומימנו את פעילות המדרשה בשנתיים האחרונות. תודה מיוחדת לכל האנשים מישראל, אירופה וארה"ב שתרמו מכספם למדרשת אדם במהלך קמפיין גיוס הכספים וסייעו לנו להמשיך ולקיים את הפעילויות לחינוך לדמוקרטיה ולשלום.

ישראל: הקרן לירושלים; משרד החינוך; משרד עו"ד מית"ר; תורמים פרטיים אחרים.

אירופה: באמצעות הקרן לירושלים - חברת BMW, גרמניה; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה, גרמניה; נציבות האיחוד האירופי EU בישראל; קרן ריינה, אנגליה; קרן אברט Ebert, גרמניה; קרן Felm, פינלנד;

הוועד המנהל מודה לכל חברי וחברות הצוות על התגייסותם ומאמצייהם להצלחת עבודת המדרשה.

בברכה,

גיא בן שחר, יו"ר ועד מנהל וד"ר אוקי מרושק, מנכ"לית מדרשת אדם

נודה לכל אחת ואחד מכם אם תוכלו להמשיך בתמיכתם החשובה כל כך בימים אלו ואנו מבטיחות ומבטיחים לעשות את המיטב עם תרומות אלו. [/http://www.adaminstitute.org.il/donate_he](http://www.adaminstitute.org.il/donate_he) לתרומה: